

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Vývoj a postavení Ruské federace v globální ekonomice
Development and Situation of the Russian Federation in the Global Economy

Student: Kateřina Kurková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bohdan Vahalík

Ostrava 2015

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1-7, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

V Ostravě, 7. května 2015

.....

Kurková Kateřina

S poděkováním za odbornou pomoc, konzultace a věnovaný čas svému vedoucímu bakalářské práce Ing. Bohdanu Vahalíkovi.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Hospodářsko-politický vývoj Ruské federace po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik	7
2.1	Formování politického systému Ruské federace	7
2.1.1	Politický systém Ruské federace podle ústavy z roku 1993	9
2.1.2	Prezident.....	9
2.1.3	Vláda	9
2.1.4	Federální shromáždění	10
2.1.5	Volební systém do parlamentu v Ruské federaci	10
2.1.6	Volební systém pro prezidentské volby	12
2.1.7	Premiéři za vlády Borise Jelcina	14
2.1.8	Stranický systém.....	14
2.1.9	Soudní moc.....	15
2.1.10	Nepolitictí aktéři.....	15
2.2	Hospodářský vývoj Ruské federace	16
2.2.1	Uvolnění státem regulovaných cen a jejich liberalizace	17
2.2.2	Změny v oblasti zahraničních vztahů.....	18
2.2.3	Privatizace	20
2.2.4	Dopady reforem.....	21
2.2.5	Záblesk optimistického vývoje.....	23
2.2.6	Krize v roce 1998	23
3	Podoba hospodářsko-politické situace v Ruské federaci po roce 2000	25
3.1	Současný politický systém.....	25
3.1.1	První prezidentské období V. Putina.....	26
3.1.2	Druhé prezidentské období V. Putina.....	28
3.1.3	Nástup D. Medveděva k moci	29
3.1.4	Návrat V. Putina k moci	31
3.1.5	Volební systém do parlamentu po roce 2000	32
3.2	Hospodářský vývoj Ruské federace po roce 2000.....	34
3.2.1	Dopad světové finanční krize v roce 2008	35
3.2.2	Zhodnocení ekonomické situace v roce 2014	37
4	Vnější vztahy Ruské federace v novém tisíciletí	41

4.1	Zahraniční politika Ruské federace po nástupu V. Putina.....	41
4.2	Vztahy Ruské federace a Spojených států amerických	44
4.3	Vztahy Ruská federace – Čína.....	47
4.4	Vztahy Ruské federace a Evropské unie	49
4.5	Ruská federace v rámci mezinárodních organizací	53
5	Závěr	55
	Seznam použité literatury	57
	Seznam zkratek.....	61
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Ruská federace jako hlavní nástupnický stát bývalého Svazu sovětských socialistických republik je největší zemí naší planety. Taktéž země s bohatou historií a neméně zajímavou současností z hlediska ekonomického, politického, ale i kulturního. Dynamický vývoj Ruské federace především v posledních dvou desetiletích, dále pak obrovské zásoby nerostného bohatství a důležitost na poli geopolitickém, ale i vojenském dělá z Ruské federace velmi vlivného partnera, ale také hrozbu vyplývající především z historických souvislostí. Tato bakalářská práce se zaměřuje především na základní popis výše zmiňovaných kladů či záporů z pohledu jiných zemí a taktéž popisu politicko-hospodářského vývoje zaměřeného na dobu po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik.

Cílem práce je analytické zhodnocení hospodářsko-politického vývoje Ruské federace od rozpadu Svazu sovětských socialistických republik až po současnost.

Dané téma bylo vybráno z důvodu velkého zájmu o ruský jazyk a ruskou historii i současnost. Informace k sepsání práce byly získávány jak z literatury psané v češtině, tak i z literatury psané v ruském jazyce. Nedílnou součástí jsou samozřejmě informace nalezené na internetu a poskytnuté mým vedoucím práce. K literatuře je třeba podotknout, že problematika Ruské federace a hospodářsko-politického vývoje, je velmi dobře popsána a zdrojů je dostatek, jak v českém jazyce, tak v ruském.

Bakalářská práce je rozdělena do tři částí, přičemž první část se věnuje hospodářsko-politickému vývoji Ruské federace po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik, která je zaměřena na formování politického systému po roce 1993, dále pak na roli prezidenta, vlády, federálního shromáždění a taktéž roli soudní moci, stranickému systému či nepolitickým aktérům veřejného života v Ruské federaci. Z pohledu hospodářského vývoje jsou zmíněny oblasti privatizace, liberalizace cen a dopadu reforem na hospodářství. Celá první část je zakončena pohledem na krizi v Ruské federaci v roce 1998.

Druhá část bakalářské práce se věnuje podobě hospodářsko-politického vývoje Ruské federace po roce 2000. Tato část obsahuje zejména popis současného politického systému, prezidentské období Vladimíra Putina, Dmitrije Medveděva a následně opět Vladimíra Putina. Nedílnou součástí je také změna volebního systému po roce 2000. Z hlediska hospodářského vývoje po roce 2000 se tato část bakalářské práce věnuje hospodářské krizi v roce 2008, která citelně zasáhla nejenom Ruské hospodářství, ale celý svět a dále pak detailnějšímu zhodnocení ekonomické situace v roce 2014.

V poslední části bakalářské práce je věnován prostor vnějším vztahům Ruské federace a to především vývoji zahraničních vztahů po nástupu prezidenta Vladimíra Putina a konkrétně na vztahy Ruska se Spojenými státy, Čínou a Evropskou unií.

V závěru jsou zhodnocena zjištěná fakta a snahy o možný nástin vývoje Ruské federace z pohledu ekonomického i politického v následných letech.

2 Hospodářsko-politický vývoj Ruské federace po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik

V roce 1991 oficiálně vznikla nová země, Ruská federace, která měla před sebou bouřlivý jak hospodářský, tak i politický vývoj. Prvním prezidentem byl Boris Jelcin, který byl nucen vytvořit novou ústavu, musel řešit rozpory mezi zákonodárnou a výkonnou mocí, a také čelil pokusu o puč. Za jeho vlády se vystřídala řada premiérů a před každým zvolením nové vlády, docházelo ke změnám ve volebním systému.

B. Jelcin vyhrál v prezidentských volbách dvakrát a během těchto dvou období probíhaly v zemi reformy, kdy došlo k uvolnění státem regulovaných cen a jejich liberalizace. Došlo také k uvolnění zahraničního obchodu a země prošla privatizací. Dopady reforem nebyly příliš pozitivní. Zemi závratným tempem rostla inflace a zvyšoval se deficit státního rozpočtu, vláda měla problém s výběrem daní a vše bylo doprovázeno vážnými zdravotními problémy B. Jelcina.

Jak se formoval politický systém a hospodářský vývoj země v prvním desetiletí svého fungování, popisují následující kapitoly.

2.1 Formování politického systému Ruské federace

Politický systém Ruské federace jak ho známe dnes, se začal vyvíjet zhruba od konce 80. let 20. století. V roce 1989 M. Gorbačov¹ provedl reformu politického systému a zavedl tak Sjezd lidových poslanců², do kterého proběhly v březnu roku 1990 demokratické volby. Ze členů Sjezdu byl prezidentem zvolen právě M. Gorbačov.

V červnu roku 1990 proběhla volba předsedy Nejvyššího Sovětu Ruské sovětské federativní socialistické republiky (RSFSR)³ a vzhledem k možnému budoucímu velkému vlivu po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) zvítězil ve volbách B. Jelcin. Ihned po dosazení do funkce začal B. Jelcin prosazovat svou politiku zaměřenou převážně proti dosavadnímu vedení SSSR a na rozvoj demokracie. O rok později v prezidentských volbách B. Jelcin vyhrál s 57,3 % hlasů. V srpnu roku 1991 proběhl pokus o puč tzv. Státním výborem pro výjimečný stav proti M. Gorbačovovi, který byl zadržen na

¹ Michail Sergejevič Gorbačov - bývalý sovětský komunistický politik, který byl v letech 1985–1991 prezidentem Sovětského svazu.

² Jde o volenou instituci, do které byli nepřímo voleni zástupci různých společenských institucí a přímo volení poslanci.

³ Nejvyšší sovět RSFSR byl v letech 1989 – 1991 stálý parlament volený sjezdem lidových poslanců a jejich předseda byl do vytvoření funkce prezidenta hlavou státu.

Krymu, a důležité posty obsadili pučisté. B. Jelcin se postavil na stranu M. Gorbačova, puč byl potlačen a Jelcinova popularita vzrostla.

V prosinci téhož roku byly podepsány Bělověžské dohody⁴, které nabyly platnosti 1. ledna 1992 dohody a oficiálně vznikla samostatná Ruská federace s prezidentem B. Jelcinem.

V zemi existoval problém ohledně ústavy. Prvním velkým sporem byla žaloba u Ústavního soudu, kterou podali představitelé komunistů, ve které vyžadovali zrušení zákazu fungování Komunistické strany RSFSR⁵. Řešení bylo problémové z toho důvodu, že soud musel rozhodnout podle sovětského práva v zemi, kde se ekonomika transformovala na tržní hospodářství. Konečným rozhodnutím byla možnost založení Komunistické strany Ruské federace.⁶

Druhý spor nastal mezi zákonodárnou a výkonnou mocí, kdy jejich představitelé měli podle sovětské ústavy takové pravomoci, které se navzájem vylučovaly. Obě strany se snažily prostřednictvím reformy získat větší vliv. Spor o podobu reformy vedl k odvolání premiéra J. Gajdara⁷, kterého jmenoval B. Jelcin, ale Státní дума ho odmítla schválit. Kompromisem pro obě strany mělo být jmenování premiéra Viktora Černomyrdina. Ten vydržel ve své funkci až do roku 1998 a stal se tak nejdéle úřadujícím premiérem Ruské federace, ale také symbolem korupce v nejvyšších úrovních ruské politiky.

Možným řešením sporu mezi stranami bylo referendum, kde občané vyjádřili podporu prezidentu B. Jelcinovi a jeho reformnímu programu. Voliči však požadovali vyhlášení nových voleb do parlamentu. Posledním pokusem bylo svolání Ústavodárného shromáždění, ale i tohle řešení ztroskotalo.

Politický systém se ocitl na mrtvém bodě, a proto byl B. Jelcin nucen vydat dekret číslo 1400 *O postupné ústavní reformě*. V tomto dekretu pozastavil činnost Sjezdu i Nejvyššího Sovětu, stanovil prezidentskou vládu a vyhlásil termín voleb do parlamentu. Parlament platnost dekretu neuznal a jmenoval svého vlastního prezidenta A. Ruckého⁸.

⁴ Smlouva o vytvoření Společenství nezávislých států podepsána představiteli Ruska, Ukrajiny a Běloruska, která zároveň ukončila existenci SSSR

⁵ V roce 1991 byla pozastavena činnost Komunistické strany RSFSR z důvodu účasti vysokých představitelů na srpnovém puči.

⁶ Leichtová, 2010.

⁷ Jegor Timurovič Gajdar byl ruským politikem a ekonomem. V letech 1991-1994 byl ministrem a předsedou vlády.

⁸ Alexandr Vladimirovič Ruckoj – ruský politik, 1991 – 1993 byl viceprezidentem Ruské federace, 1996 – 2000 působil jako gubernátor Kurské oblasti.

V Ruské federaci tak nastalo krátké dvojvládí, které bylo ukončeno vojensky, obsazením sídla parlamentu. Důsledkem těchto událostí bylo vytvoření nové ústavy Ruské federace.⁹

2.1.1 Politický systém Ruské federace podle ústavy z roku 1993

Ústava Ruské federace byla přijata na základě lidového hlasování na konci roku 1993. Skládá se celkem ze dvou částí, devíti kapitol a sto třiceti sedmi článků. Tento dokument stanovuje v zemi tři typy moci, a to zákonodárnou, výkonnou a soudní. Mezi nejvyšší orgány státní moci patří prezident, Federální shromáždění, vláda, Ústavní soud, Nejvyšší soud a Nejvyšší arbitrážní soud. Vzhledem ke vztahům mezi jednotlivými orgány můžeme říci, že Ruská federace je státem se smíšenou republikánskou formou vlády a také státem se silným postavením prezidenta.¹⁰

2.1.2 Prezident

Podle ústavy z roku 1993 byl prezident volen v přímých, tajných volbách, nemohl být zvolen více než dvakrát po sobě a jeho funkční období trvalo čtyři roky. Jeho postavení v systému bylo klíčové, stejně jako jeho pravomoci. Mezi jeho činnosti patřilo navrhnout parlamentu předsedu vlády. Tuto osobu mohla Duma třikrát odmítnout, ale pokud by nedošlo ke shodě, tak by byla rozpuštěna a konaly by se nové volby. Prezident měl právo vydávat dekrety s moci zákona a vyhlašovat referendum. I když nebyl oficiálně v čele moci výkonné, tak bylo v jeho kompetenci určovat hlavní směr domácí a zahraniční politiky státu, řídil také činnost orgánů, které odpovídaly za spravedlnost, bezpečnost a obranu. Další pravomocí bylo vydávání zákonů, které nepodléhaly schvalování parlamentu. Prezidenta lze sesadit, a to pokud návrh podpoří 2/3 Dumy, následně dojde k prošetření situace a k odvolání je potřeba 2/3 podpora v obou komorách.¹¹

2.1.3 Vláda

Vláda vykonává výkonnou moc v zemi a je složena z předsedy, jeho náměstků a federálních ministrů. Pokud bychom měli porovnat pravomoci vlády s pravomocemi prezidenta tak jsou výrazně menší. Jejím úkolem je zpracovat rozpočet, který následně předkládá Státní dumě a zajišťovat jeho plnění. Ve své kompetenci má jak finanční, tak i měnovou a úvěrovou politiku. Dále zajišťuje výkon politiky v oblastech ekologie, vzdělávání, vědy, zdravotnictví a kultury. Vláda spravuje majetek federace a provádí opatření v otázce obranyschopnosti státu.

⁹ Leichtová, 2010.

¹⁰ Iličeva, Komarovskij, Prorok a kol., 2013

¹¹ Cabada a kol., 2008

2.1.4 Federální shromáždění

Parlament Ruské federace, který je nositelem zákonodárné moci se nazývá Federální shromáždění. Skládá se celkově ze dvou komor nazývajících se Rada federace a Státní дума.

Horní komora – Rada federace reprezentuje zájmy jednotlivých subjektů federace¹². Každý subjekt má ve shromáždění svého zástupce z výkonného a ze zastupitelského orgánu. Má tak celkem 166 členů. První zástupci byli zvoleni v roce 1993 občany. Od roku 1995 vysílá své zástupce jednotlivý subjekt. Mezi povinnosti horní komory spadá projednávání zákonů, dále může změnit polohu hranic mezi subjekty federace. Pokud prezident vyhlásí válečný stav, je na Radě, aby rozhodla o využití ozbrojených sil. V jeho kompetenci je také vypisování prezidentských voleb, odvolávání prezidenta a jmenování soudce Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího arbitrážního soudu.

Dolní komora nazývaná Státní дума je složena ze 450 členů volených zpočátku na 4 roky, a poté bylo období prodlouženo na 5 let. Vždy má svého předsedu, jeho náměstky, radu, frakce, výbory a komise. Volby do dolní komory se většinou konají před volbami prezidentskými. Pravomoci této komory jsou větší než Rady federace. Státní дума musí odsouhlasit prezidentovi jmenování předsedy vlády, a pokud třikrát odmítne, je v pravomoci prezidenta Dumu rozpustit. V Ruské federaci patří udělování milostí do kompetence dolní komory, stejně jako jmenování a odvolání předsedy Centrální banky.¹³

2.1.5 Volební systém do parlamentu v Ruské federaci

Státní дума je volena v tajných, přímých volbách na období pěti let a datum těchto voleb může stanovit prezident nebo Ústřední volební komise. Do roku 2003 se v Ruské federaci používá smíšený volební systém, což znamená, že každý volič disponuje dvěma hlasy. Celkem 225 mandátů bylo rozděleno systémem prosté většiny v jednomandátových volebních obvodech. Občané tedy volili zástupce z volebního obvodu, kde mají trvalé bydliště, a druhý hlas byl pro zástupce z jednotlivých kandidátních listin politických stran. Voliči mohli využít možnost „hlasovat proti všem“, kdy vyjádří nesouhlas se všemi kandidáty voleb, ale je zaznamenána účast ve volbách.

Voleb se mohou zúčastnit pouze ty strany, které jsou registrovány na ministerstvu spravedlnosti a od voličů získají více než 100 000 podpisů na podporu strany. Volební systém

¹² Mezi subjekty federace patří jednotlivé republiky, kraje a oblasti.

¹³ Iličeva, Komarovskij, Prorok a kol., 2013.

můžeme rozdělit na část proporční a většinovou. Aby strany mohly získat poslanecký mandát, musí překročit hranici 5%.¹⁴

Tab 2.1 Parlamentní volby v roce 1993 (strany, které překonaly volební bariéru)

	Hlasy v procentech	
	Zástupci z kandidátních listin	Zástupci z volebního obvodu
Celkový počet hlasů (%)	54,3	54,6
Liberálně demokratická strana (LDPR)	21,4	2,7
Ruská volba	14,5	6,3
Komunistická strana (KSRF)	11,6	3,2
Ruské ženy	7,6	0,5
Agrární strana Ruska	7,4	5,0
Jabloko	7,3	3,2
Strana ruské jednoty a dorozumění	6,3	2,5
Demokratická strana Ruska	5,1	1,9
Proti všem	3,9	14,8
Nezávislí kandidáti	-	45,2

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

V pořadí druhé parlamentní volby v roce 1995 byly konány podle podobných volebních zákonů, jako volby předešlé. Změna nastala v registraci u ministerstva spravedlnosti, kdy registrace musela proběhnout nejméně šest měsíců před volbami, a počet podpisů se z 100 000, zvedl na 200 000. Dále byly neplatné hlasy od tohoto roku zahrnuty do výpočtu 5% volební hranice. Tuto hranici překonaly pouze 4 politické strany (viz tabulka 2.2).¹⁵

Tab. 2.2 Parlamentní volby v roce 1995 (strany, které překonaly volební bariéru)

	Hlasy v procentech	
	Zástupci z kandidátních listin	Zástupci z volebního obvodu
Celkový počet hlasů (%)	65,7	64,3
Komunistická strana (KSRF)	22,3	12,6
LDPR	11,2	5,4
Náš dům Rusko	10,1	5,5
Jabloko	6,9	3,2
Hlas proti všem	2,8	9,6
Nezávislí kandidáti	-	31,2

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

V roce 1999 došlo ve Státní dumě k dalším změnám z důvodu třetích voleb do této komory. Strany musely být zaregistrovány u ministerstva spravedlnosti oproti předešlým šesti měsícům jeden rok předem. Pokud strany nedosáhly 200 000 potřebných hlasů, tak byla

¹⁴ Russia Votes, 2015.

¹⁵ Tamtéž

stanovena alternativa k tomuto kritériu, a to zaplatit kauci ve výši něco málo přes 2 miliony rublů. Tato kauce je vratná, pokud strana dosáhne alespoň 3%. Jestliže hlasy proti všem, převýšily hlasy kandidátů v jednotlivých volebních obvodech, tak se musely volby opakovat. V důsledku tohoto pravidla bylo nutné opakovat volby celkem v osmi obvodech. V neposlední řadě byla stanovena alternativa ke sbírání podpisu na podporu své kandidatury v jednotlivých obvodech, a to možnost zaplacení kauce ve výši 83 490 rublů, která je vratná v případě dosažení minimální hranice pěti procent.

V těchto volbách mělo více než 5% celkem šest stran (viz tabulka 2.3).¹⁶

Tab. 2.3 Parlamentní volby v roce 1999 (strany, které překonaly volební bariéru)

	Hlasy v procentech	
	Zástupci z kandidátních listin	Zástupci z volebního obvodu
Celkový počet hlasů (%)	61,7	61,6
Komunistická strana (KSRF)	24,3	13,4
Jednota	23,3	2,1
Naše vlast – celé Rusko	13,3	8,6
Svaz pravicových sil	8,5	3,0
LDPR	6,0	1,5
Jabloko	5,9	5,0
Hlasy proti všem	3,3	11,6
Nezávislí	-	41,7

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

2.1.6 Volební systém pro prezidentské volby

Kandidáti na prezidenta jsou navrhováni politickými stranami, a aby se tak mohlo stát, jednotlivá strana musí mít alespoň 40 000 členů a nejméně 400 členů ve více než polovině z 84 regionů a ne méně než 150 v regionech zbývajících. Všechny parlamentní strany mohou navrhnout svého kandidáta a strany, které nemají zastoupení ve Federálním shromáždění také, pokud seženou 2 miliony podpisů. Pro politiky stojící mimo stranický systém platí totéž kritérium.

Volebním obvodem v prezidentských volbách je celá Ruská federace a vyhraje ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů. V situaci kdy ani jeden z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu, tak se koná druhé kolo, kam postupují dva nejúspěšnější kandidáti. Možnost hlasovat proti všem byla možná do roku 2008, a poté byla reformou zrušena.

Za první prezidentské volby můžeme považovat volby v roce 1991, které sice probíhaly oficiálně ještě v rámci RSFSR, ale vedly ke zvolení prvního prezidenta Ruské

¹⁶ Russia Votes, 2015.

federace Borise Jelcina. Boris Jelcin celkově získal 57,3 % hlasů, na druhém místě skončil Nikolaj Ryžkov s 16,9 %, dále Vladimír Žirinovský se 7,8 % a Aman Tulejev s 6,9 %.¹⁷

Před druhými prezidentskými volbami Jelcin zvažoval, zda bude vůbec kandidovat, vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a upadající popularitě v Ruské federaci. Po parlamentních volbách v roce předešlém, bylo zřejmé, že favority na vítězství v prezidentských volbách budou Gennadij Zjuganov¹⁸ a Vladimír Žirinovskij¹⁹. Poradci Jelcina navrhovali, aby do voleb nekandidoval a počkal na lepší politickou situaci, i přesto však nakonec ve volbách kandidoval. Ve volební kampani byl oslaben, z důvodu pozdějšího začátku této kampaně. Obyvatelé Ruské federace prezidentovi B. Jelcinovi nejčastěji vyčítali jeho věk a neschopnost, a proto se kampaň zaměřila na vyvrácení těchto pochyb. Vyměnil také spoustu osob ze svého týmu a dosadil na jejich pozice politiky, kteří byli pro ruské obyvatele představiteli tradičnější politiky. Šlo o osoby mající zkušenosti s politikou, ještě za dob SSSR. Odvoláni byli Anatolij Čubajs a ministr zahraniční Andrej Kozyrev. Novým ministrem zahraničí se stal Jevgenij Primakov. Tyto změny se západnímu světu příliš nezamlouvaly, ale na občany měly opačný dopad. I přes veškerou snahu prezidentova týmu, Jelcin stále ztrácel za svými protivníky. Proto byl tento tým odvolán a do popředí volebního štábu byla zvolena jeho dcera Tat'ána Djačenkova. Do kampaně bylo vloženo mnoho finančních prostředků, přičemž její zaměření bylo především na poukázání na demokratičnost Jelcina v porovnání s ostatními kandidáty. Do druhého kola prezidentských voleb postoupil Jelcin a Zjuganov a v druhém kole vyhrává volby Boris Jelcin.²⁰

Tab. 2.4 Prezidentské volby v roce 1996

1. kolo (účast 68,7%)	
Boris Jelcin	35,8%
Gennadij Zjuganov	32,5%
Alexander Lebed'	14,7%
Grigorij Javlinský	7,4%
Vladimir Žirinovskij	5,8%
2. kolo (účast 68,1%)	
Boris Jelcin	54,4%
Gennadij Zjuganov	40,7%

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Mezi jednotlivými koly prezidentských voleb, Jelcina postihl infarkt a nemohl se tak v plně naplánovaném čase věnovat předvolební kampani. Jeho tým, to však zvládnul i bez něj.

¹⁷ Russia Votes, 2015.

¹⁸ Gennadij Andrejevič Zjuganov – první tajemník Komunistické strany Ruské federace, předseda Sdružení komunistických stran a v roce 1993 poslanec Státní dумы.

¹⁹ Vladimír Volfovič Žirinovskij – ruský politik a je považován za ruského radikálního nacionalistu.

²⁰ Leichtová, 2010.

Po nastoupení do funkce se zdravotní stav prezidenta ještě zhoršil a byl nucen podstoupit složitou operaci. V tomto období se kolem něj utvořila blízká skupina, která byla nazývána Rodina. Tato „Rodina“ zprostředkovávala veškeré informace o politickém dění. Postavení Jelcina bylo sice ústavně silné, ale vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu, nebyl schopen plnohodnotně vládnout. Této situace využila skupinka lidí kolem něj, která nebyla složena jen z politiků, ale také vlivných podnikatelů, což se přestalo líbit jak občanům, tak i jiným zemím.²¹

2.1.7 Premiéři za vlády Borise Jelcina

Prvním premiérem Ruské federace byl Jegor Gajdar, který byl ve své funkci velmi krátce a ze své funkce byl odvolán při sporech mezi prezidentem a parlamentem. Jako jeho nástupce byl jmenován Viktor Černomyrdin v roce 1992, který byl nejdéle vládnoucím premiérem Ruské federace. Odvolán byl v roce 1998, oficiálně kvůli ekonomické krizi, avšak druhou možností bylo jeho odstranění, aby uvolnil místo někomu, kdo bude více sympatizovat s Jelcinovou „Rodinou“. V tomtéž roce tedy nastupuje na jeho místo Sergej Kirijenko, který měl pomoci při ekonomické krizi, ale po krachu rublu byl téhož roku odvolán a do funkce se měl vrátit Černomyrdin. Ten byl ale dvakrát odmítnut Dumou a na post premiéra nastupuje Jevgenij Primakov. Jeho vládnutí trvalo pouze rok a byl odvolán prezidentem Jelcinem. Stěpašin byl dalším premiérem v roce 1999, který byl dohnán k rezignaci a byl ještě tentýž rok nahrazen Vladimírem Putinem.²²

2.1.8 Stranický systém

Stranický systém v Ruské federaci je velmi složitý a je zde velice těžké rozlišit, zda politická strana spadá spíše pod levici nebo pravici. Důvodem jsou obtížně zařaditelná programová východiska jednotlivých stran. Mezi významné politické strany Ruské federace patří Jednotné Rusko, které výrazně podporuje kremelský politický celek, především však vyjadřuje podporu současnému prezidentu V. Putinovi.

Strana Spravedlivé Rusko klade důraz na sociální sféru. Vznikla jako alternativa ke straně Jednotné Rusko, s cílem odebrat hlasy zejména komunistům. Obě strany jsou technokratického typu.

Komunistická strana Ruské federace je vlastně nástupcem Komunistické strany Sovětského svazu, po které zdědila členskou i organizační základnu, což této straně výrazně ulehčilo působení na politickém poli.

²¹ Leichtová, 2010.

²² Leichtová, 2013.

Liberálně-demokratická strana může klamat svým názvem, protože jde o nacionalistické seskupení blížící se až k extremismu. I když v devadesátých letech působili spíše v opozici, v posledním volebním období se přiklání k současnému režimu a hlasují stejně jako Jednotné Rusko. V čele této strany funguje excentrický V. Žirinovský.

Na venkovské obyvatelstvo se zaměřuje zejména Agrární strana Ruska, která se do parlamentu dostala pouze v letech 1993 – 1995 a tak spolupracuje s Komunistickou stranou Ruské federace.

Velice silná liberální strana byla ve volbách v roce 1993 a 1995 strana Jabloko. S podobným pravicovým zaměřením funguje také strana Svaz pravicových sil.²³

2.1.9 Soudní moc

Při sporu v letech 1991 až 1993 mezi prezidentem B. Jelcinem a parlamentem byl Ústavní soud samostatným orgánem, který se přiklonil na stranu parlamentu. V důsledku tohoto rozhodnutí docházelo k využívání Ústavního soudu parlamentem k napadání rozhodnutí, které vydal prezident. Ten si však nadále prosazoval své.

Kandidáti na ústavního soudce jsou vybíráni parlamentními komorami, regionálními parlamenty a jinými organizacemi. Finální kandidáty vybírá prezident a svůj návrh předkládá parlamentu, který ústavní soudce jmenuje.

Ústavní soud v Ruské federaci má celkem 19 soudců, kteří jsou voleni na 12 let. Na období tří let je volen předseda soudci Ústavního soudu. Ústavní soudce musí splňovat určité podmínky pro své zvolení. Musí fungovat alespoň 15 let v praxi a dosahovat minimální hranice čtyřiceti let.

V soudním systému Ruské federace dále působí ještě nejvyšší soud Ruské federace a Nejvyšší arbitrážní soud Ruské federace.²⁴

2.1.10 Nepolitictí aktéři

Pro úplné pochopení politického systému v Ruské federaci je nutné zmínit nepolitické složky, které mají významný vliv na prováděnou politiku.

- a. **Armáda** – silnou pozici si armáda udržela i po rozpadu SSSR. Tato složka prošla určitými reformami a postihnuta byla také vnitřními problémy, kdy se neuměla postarat o své důstojníky vracející se z východní Evropy, nebo když docházelo k rozkrádání majetku bývalé sovětské armády. V obou již zmiňovaných pokusech o převrat na začátku fungování Ruské federace, měla

²³ Cabada a kol., 2008.

²⁴ Tamtéž

hlavní slovo právě armáda, která se vždy přiklonila na prezidentovu stranu a pokus o puč potlačila. V důsledku těchto událostí se začali objevovat armádní představitelé také v politické sféře, kdy se například generál A. Lebed²⁵ pokusil uspět v prezidentských volbách. Svou roli měla armáda také v rámci regionů Ruské federace, kdy představitelé jednotlivých regionů financovali armádu, popřípadě vojáky zaměstnávali v rámci regionu a tímto si získali jejich podporu. Docházelo tak k tzv. regionalizaci armády.²⁶

- b. **Tajné služby** – organizace, která má počátky již v době carismu s mnoha pravomocemi a s prakticky neomezeným spektrem metod, které využívá k prosazování požadavků daného režimu. Federální služba bezpečnosti (FSB) je přímým následníkem Federální služby kontrarozvědky. FSB vznikla reorganizací FSK v roce 1995 a měla pravomoci srovnatelné s KGB²⁷. Služba zodpovídá za vnitřní bezpečnost Ruské federace, bojuje proti organizovanému zločinu a terorismu.²⁸
- c. **Oligarchie** – jedním ze znaků politického systému Ruské federace je dozajisté pojem oligarchie. Jde o personalizované vazby mezi ruskou politickou, vojenskou, ekonomickou a mediální elitou. Známky oligarchie se projevovaly již za vlády B. Jelcina, kdy vznikla skupina politických poradců právě kolem prezidenta. Tato skupina vystupovala pod názvem Prezidentský klub, kde působili zejména V. Černomyrdin, Gračov a Koržakov. V roce 1996 skupina tzv. Velké sedmičky, výrazně napomohla ke znovuzvolení prezidentu B. Jelcinovi. Tato skupina měla poté velký vliv na jeho rozhodování. V takřka stejném období vzniká další oligarchická skupina, již dříve zmiňovaná Rodina, kde sehrála hlavní roli B. Jelcinova dcera T. Djačenkova.²⁹

2.2 Hospodářský vývoj Ruské federace

Po rozpadu SSSR se začala budovat zcela nová ekonomika vzniklého státu – Ruské federace. V této zemi začala vznikat tržní ekonomika, což je pro každý stát velice těžký krok a nebylo tomu jinak ani v případě Ruské federace.

²⁵ Alexandr Ivanovič Lebed' byl populární ruský voják, který v prezidentských volbách v roce 1996 obdržel 14,6 % hlasů a v druhém kole podpořil B. Jelcina. Poté se stal předsedou Bezpečnostní rady RF a od roku 1998 fungoval jako gubernátor Krasnojarského kraje.

²⁶ Cabada a kol., 2008.

²⁷ KGB neboli Výbor státní bezpečnosti fungoval jako sovětská tajná služba, která plnila úkoly špionáže, kontrašpionáže a tajné policie v Sovětském svazu.

²⁸ Specialista.info, 2015.

²⁹ Cabada a kol., 2008.

V následující části je popsána hospodářská situace země, kdy došlo k mnoha reformám a změnám v řízení RF. Mezi první kroky B. Jelcina patřilo odstranění státní kontroly cen v obchodech, kdy v důsledku tohoto opatření vzrostla inflace až na závratných necelých devět set procent. Následně došlo k uvolnění zahraničního obchodu a v roce 1992 byla také spuštěna privatizace, která byla v mnohém inspirována českou privatizací. Ruskou federaci také trápil nízký příliv zahraničních investic a nízký růst HDP. Na pomoc pro oživení ruské ekonomiky, poskytli Mezinárodní měnový fond a Světová banka několika miliardové půjčky, pomocí čtyř programů. Špatná situace byla prohloubena asijskou krizí, kdy Ruské federaci výrazně poklesly příjmy z exportu.

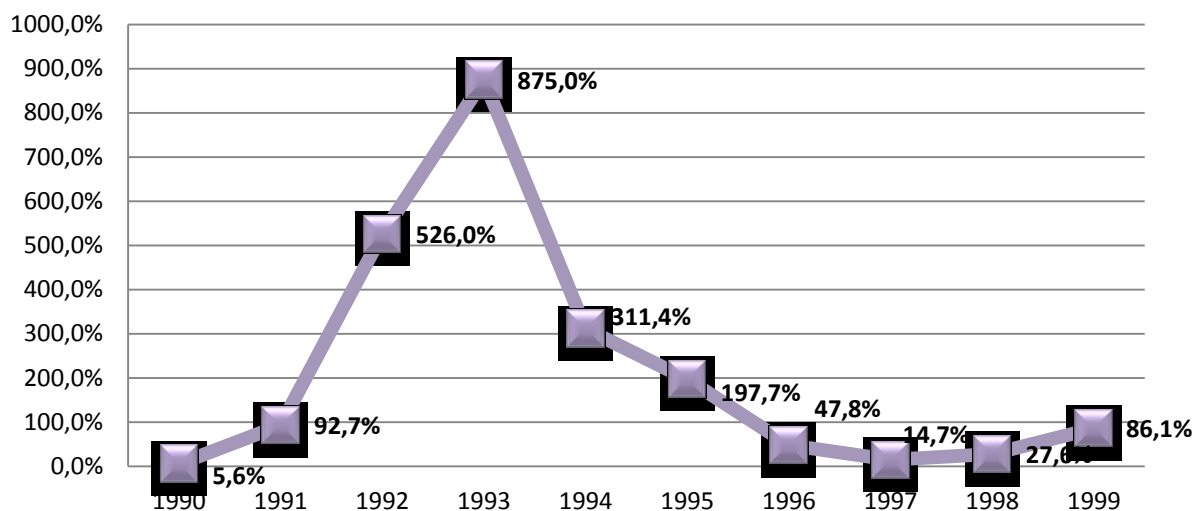
2.2.1 Uvolnění státem regulovaných cen a jejich liberalizace

B. Jelcin v prvních dnech vládnutí připravil se svým týmem, v čele s premiérem J. Gajdarem, ekonomické reformy. Zahájeny byly 2. ledna 1992 prvním reformním krokem, a to uvolněním státem regulovaných cen. Tento krok byl podnícen existencí tzv. rublového převisu, který byl pozůstatkem snah představitelů SSSR. Ti se snažili uklidnit obyvatelstvo, pomocí navýšení jejich mezd. K pokrytí nově vzniklých nákladů, začala centrální banka Ruské federace s emisí bankovek. V důsledku těchto vládních opatření došlo k rychlému nárůstu tempa objemu peněz v ekonomice, avšak ceny zůstaly regulované státem bez jakéhokoli přizpůsobení. Došlo tak k situaci vysokého přebytku peněz držených soukromými subjekty, kteří je z důvodu nedostatku zboží neměli za co utratit, což vyvolalo značný nárůst úspor. Vláda provedla razantní krok a došlo k uvolnění státem regulovaných cen spotřebního zboží. Po tomto uvolnění nastala v zemi situace, kdy trh nebyl schopen uspokojit stále rostoucí poptávku ze strany obyvatelstva. Nedostatek zboží na trhu spustil v zemi hyperinflaci. Výplaty musely být zaměstnancům vypláceny ve velice krátkých intervalech, aby peníze byly použitelné.³⁰ Inflace se pohybovala ve vysokých číslech ještě několik let po tomto zásahu, jak zobrazuje graf 2.1. Díky tomuto kroku se až 80 % obyvatelstva ocitlo na hranici chudoby. Mezi klady této reformy můžeme zařadit státem udržovanou vysokou zaměstnanost prostřednictvím daňových pobídek firmám a výhodných úvěrů.³¹

³⁰ Leichtová, 2010.

³¹ Širůček a kol., 2007.

Graf 2.1: Vývoj míry inflace za vlády B. Jelcina

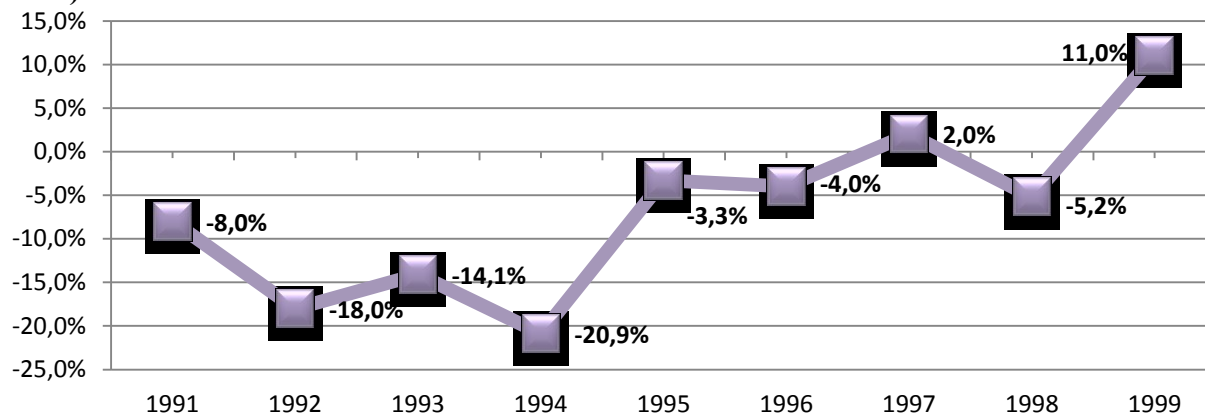
Zdroj: Myant, Drahokoupil, 2013; vlastní úprava

2.2.2 Změny v oblasti zahraničních vztahů

Hlavním přísunem financí pro Ruskou federaci byly a jsou výnosy z prodeje nerostných surovin. „SSSR prodával své suroviny za světové ceny a rozdíl mezi regulovanými cenami směrem dovnitř a tržními mimo socialistický systém pomáhaly státu k výrazným ziskům.“ (Leichtová, 2010, s. 61) Reforma zahraničního obchodu, která proběhla v roce 1992 stáhla stát ze zahraničního obchodu, ale některé ceny důležitých surovin zůstaly i nadále regulované. Zisky z cenových rozdílů tedy na rozdíl od minulosti připadaly podnikům.³²

Dalším krokem v této oblasti bylo úplné uvolnění zahraničního obchodu a snížení cel. Důsledkem tohoto rozhodnutí byl masivní příliv zahraničního zboží na domácí trh, čímž došlo ke snížení prodeje domácích výrobků a rapidně se propadla průmyslová výroba. Negativně se tato reforma projevovala až do konce 90. let jak je popsáno v grafu 2.2.³³

Graf 2.2: Vývoj průmyslové výroby v Ruské federaci (změna v % k předcházejícímu roku)

Zdroj: Sirůček a kol., 2007; vlastní úprava

³² Leichtová, 2010.

³³ Sirůček a kol., 2007.

Od roku 1992 se stal ministrem pro oblast zahraničních věcí Andrej Kozyrev, který patřil do skupiny reformátorů B. Jelcina. Ministrovou povinností bylo provozovat tzv. politiku těsné kooperace se Západem. Rusko například spekulovalo o možném členství země v Severoatlantické alianci (NATO). Hlavní motivací pro RF bylo udržet si status velmoci, aby se zařadila mezi centra určující dění v mezinárodním systému. Vzhledem k tomu, že země neměla žádného významnějšího partnera, který by jí umožnil konkurovat západním zemím, rozhodl se ministr opravdu praktikovat politiku kooperace se Západem. Tato volba přinesla zemi mnoho výhod. Příjmy do státního rozpočtu RF byly velice nízké (neúspěšný výběr daní, příjmy z privatizace byly nižší než tržní cena prodávaných podniků) a náklady na transformaci byly vysoké. RF se tedy pomoc ze zahraničí hodila. Pro západní státy se spolupráce jevila také jako dobrý nápad, kdy chtěli v Ruské federaci získat partnera a podobně smýšlející velmoc, a tím udržet celistvost a bezpečnost daného regionu. Proto například jen skupina G-7³⁴ měla přispět částkou 24 miliard na podporu ruské transformace.

Ruská federace se od roku 1992 stala členem MMF a skupiny Světové banky, kdy od těchto organizací získala pomoc, ve formě velkých finančních půjček. Půjčky byly podmíněny existencí modelu tržní ekonomiky, přijetím zásad volného obchodu a pokračováním v ekonomických reformách.³⁵

V roce 1994 se vláda RF začala intenzivně věnovat zahraniční politice, kdy chtěli ukotvit své postavení k Evropě. V červnu téhož roku Rusko a Evropská unie podepsaly Dohodu o partnerství na dobu deseti let. O měsíc později se stala země členem G-7. Dne 20. ledna podepsaly Rusko, Bělorusko a Kazachstán smlouvu o vytvoření celní unie, což bylo předzvěstí vzniku Eurasijského hospodářského společenství.

A. Kozyrev je v roce 1996 nahrazen novým ministrem zahraničí, a to Jevgenijem Primakovem. Nový ministr se snažil vyhýbat přímé konfrontaci s USA. Zároveň však usiloval o dokázání Spojeným státům, že by měly s RF úzce spolupracovat. To se příliš nedařilo, a tak se pozornost v oblasti zahraniční spolupráce obrátila na země střední a východní Evropy, Středního východu a jižní Asie. S cílem upevnit své postavení v rámci Společnosti nezávislých států podepsala RF s Běloruskem, dne 2. dubna 1997, smlouvu o nové integraci. S Arménií podepsal ministr smlouvu o přátelství, kdy šlo v podstatě o to, že RF mohla stavět své vojenské základny na arménském území.

³⁴ Sdružení ekonomicky nejvyspělejších ekonomik. G-7 tvoří Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Spojené království a USA.

³⁵ Leichtová, 2010.

Snahy o vytvoření nových spojení pokračovaly, kdy B. Jelcin navštívil Čínu. Dne 26. dubna 1996 vznikla smlouva o regionální bezpečnosti ve Střední Asii, která byla podepsána Čínou, Ruskou federací, Kazachstánem, Tádžikistánem a Kyrgyzstánem. O rok později také došlo k úpravě hranic mezi Čínou a Ruskem, které byly provedeny ve prospěch Číny.³⁶

2.2.3 Privatizace

Ruská federace se inspirovala probíhajícími privatizacemi v jiných zemích a můžeme říci, že ruská privatizace se inspirovala tou českou. V roce 1992 byl přijat v Ruské federaci zákon, který celkově povoloval tři druhy privatizace. Každý podnik si na své valné hromadě mohl stanovit, kterou variantu využijí. První možností bylo přidělení 25 % akcií zaměstnancům, kteří celkově mohli získat až 40 % akcií, což využilo celkově 25 % podniků. V ostatních podnicích byla zvolena druhá varianta, která stanovila, že je možné nabízet zaměstnancům až 51 % akcií za nominální cenu a 5 % akcií s určitou slevou. Poslední variantou bylo umožnění vlastnictví podniku zaměstnancům. Tato varianta byla využita minimálně. Akcie, které zůstaly, se měly přeměnit v kupony a rozdělit mezi obyvatele.³⁷ Dospělý občan Ruské federace obdržel kupony v hodnotě asi 10 000 rublů pro nákup podílu v podnicích. Jelcinovým cílem této reformy bylo rozptýlit vlastnictví jednotlivých podniků mezi soukromé subjekty. Ve skutečnosti ovšem došlo k obchodování s kupony na aukcích, kde se dostaly vesměs do držby úzké vrstvy manažerů a finančníků. Majetek této vrstvy lidí se rychle navyšoval z důvodu hodnoty firem, která byla vysoce pod cenou. Právě v této době vznikala již zmiňovaná oligarchie v čele s A. Čubajsem, který řídil privatizační program.

V letech 1996 až 1999 byla privatizace co nejrychleji dokončována. Aby B. Jelcin získal finanční prostředky na volby v roce 1996, došlo k zástavě akcií vybraných státních podniků. Tento dluh však nebyl splácen a byl převeden do vlastnictví oligarchů, kteří na tomto kroku výrazně zbohatli.³⁸

Co se jednotlivých odvětví týče, privatizace průmyslu a obchodu postupovala velice dobře a rychlým tempem. Nefungovalo to však všude. V oblasti zemědělství privatizace neproběhla tak jak se očekávalo. Při pokusu zliberalizovat zemědělství a vytvořit konkurenceschopnou vrstvu farmářů se vyskytl problém zapříčiněný technologickou zaostalostí kolchozů a mentalitou obyvatel ruského venkova. Opozice ve vládě této situaci využila a vystupovala s názorem, že zemědělské pozemky budou odkupovat cizinci.

³⁶ Revue politika, 2015.

³⁷ Myant, Drahokoupil, 2013.

³⁸ Sirůček a kol., 2007.

Vzhledem k vysokému počtu obyvatel pracujících v oblasti zemědělství, reformátoři postupovali v této oblasti opatrně, aby nedošlo ke ztrátě volebních hlasů. Jen velice málo kolchozníků začalo podnikat a odkoupilo pozemky do soukromého vlastnictví.³⁹

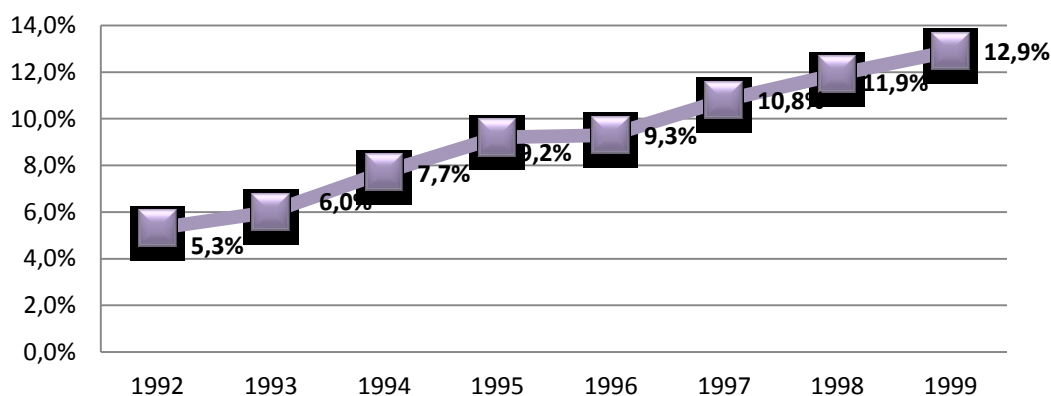
2.2.4 Dopady reformy

Za premiéra V. Černomyrdina došlo k výraznému poklesu příjmů do státního rozpočtu, a tak se vláda začala orientovat na kontrolu vývozu zprivatizovaných ropných a plynárenských společností. Zaměření kontroly na tyto společnosti bylo z důvodu vysokých daňových příjmů z jejich produkce. Celkově tvořily skoro polovinu příjmů do státního rozpočtu.

Dalším problémem byla stabilizace rublu, kdy do země plynulo málo zahraničních investic. V prvních deseti letech existence Ruské federace byl největší příliv zahraničních investic v roce 1997 a to zhruba 4,9 miliard USD.⁴⁰ MMF a Světová banka přislíbili na rok 1992 celkovou částku 24 miliard USD na stabilizaci měny a následující rok skoro dvojnásobek, celkově 43 miliard USD. Z poskytnutých financí se však nemalá částka ztrácela na soukromých účtech v zahraničních bankách. Na rychlé liberalizaci hospodářství měli podpůrci reformy také osobní zájmy, proto byla přednější než reformy v oblasti politiky

V roce 1994 se ekonomika Ruské federace výrazně propadla. Jak je výše zmíněno, došlo k poklesu průmyslové výroby, omezena byla investiční činnost a nezaměstnanost se začala zvyšovat, jak zobrazuje graf 2.3.⁴¹

Graf 2.3: Vývoj míry nezaměstnanosti v Ruské federaci

Zdroj: Drahokoupil, Myant, 2013; vlastní zpracování

Dalším ukazatelem, který naznačoval špatné začátky transformující se země, je Hrubý domácí produkt (meziroční změna HDP je zaznamenána v grafu 2.4). Ruská federace ve svých počátcích odkládala reformy a docházelo k hospodářskému poklesu. Tento klesající

³⁹ Tamtéž.

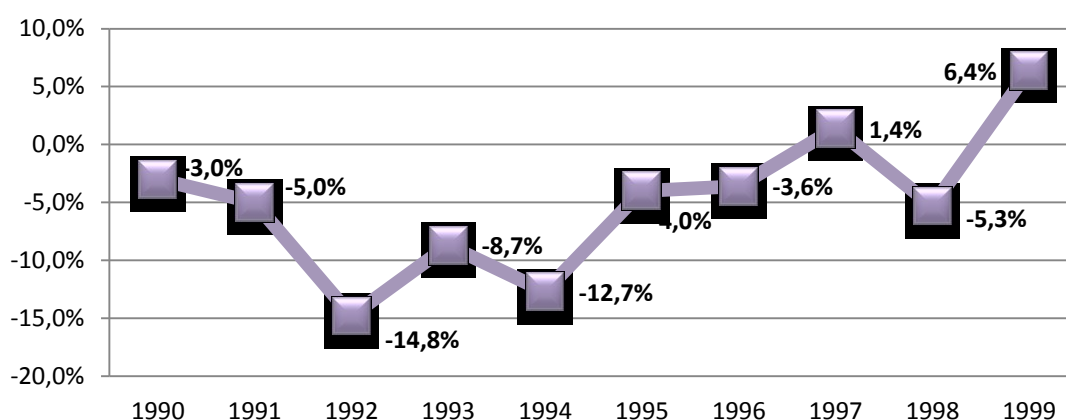
⁴⁰ Pro srovnání stejná částka plynula v tomtéž roce do Polska a do Maďarska zhruba 4,2 miliardy USD.

⁴¹ Sirůček a kol., 2007.

trend byl zdůvodňován neúplným zachycením veškeré produkce v tomto ukazateli a tudíž, docházelo k podhodnocování dat. Ani první roky reforem, však tomuto poklesu nepomohly.

Vláda Ruské federace si začala uvědomovat závažnost ekonomické situace a největším spouštěčem k jednání bylo tzv. „černé úterý“ v říjnu roku 1994, kdy během jednoho roku poklesl ruský rubl vůči americkému dolaru o 20 %. Na konci roku 1994 tedy vláda schválila program makroekonomické stabilizace. Na tento program přispěl MMF půjčkou zhruba 5,5 miliardy USD. Mezi hlavní cíle patřilo snížení vysoké inflace zavedením pevného směnného kurzového pásma 4300 – 4900 rublů za dolar a vydáním legislativního nařízení zakazující uhrazování rozpočtových schodků emisí peněz centrální bankou.⁴²

Graf 2.4: Změna HDP v procentech v letech 1990 - 1999

Zdroj: Drahekoupil, Myant, 2013; vlastní zpracování

Většinu opatření se podařilo vládě uskutečnit a došlo k poklesu schodku státního rozpočtu na 5 % HDP a také se podařilo ukončit financování schodku emisí peněz. Dokonce i inflace začala klesat, i když pomaleji než bylo podle programu očekáváno. Ekonomika se tedy začala stabilizovat.

Časy stabilizace však netrvaly dlouho. I přesto, že kvantitativní kritéria programu splněna byla, jejich dosahování nebylo uskutečňováno udržitelnou formou. Problém se vyskytl v roce 1995, kdy začaly klesat příjmy do federálního i místních rozpočtů. Vývoj byl zapříčiněn vyhýbáním se placení daní. Vláda přistoupila k vydatnému snižování rozpočtových výdajů. Toto snížení však bylo větší, než bylo zákonem vládě dovoleno, došlo tudíž k rozpočtovým nedoplatkům, například v oblasti vyplácení mezd nebo důchodů. To, že vláda neplnila své povinnosti, mělo velice nativní dopad na celou ekonomiku.

Další problém představovalo zavedení pevného směnného kurzu, který sice přispěl ke snížení inflace, avšak snížení nebylo dostačující, aby bylo zabráněno reálnému zhodnocení

⁴² Jonáš, 2000.

kurzu v důsledku vyšší domácí inflace v porovnání se zahraničím. V roce 1995 byl reálně rubl zhodnocen o 65 %, což bylo neudržitelné.

Aby bylo dosaženo opětovné stabilizace, bylo nutné urychlit strukturální reformy a především pak zvýšit příjmy do státního rozpočtu. Vláda předložila nový ekonomický program, který byl opět podpořen MMF, a to rekordní částkou 10 miliard USD. Cílem programu bylo pokračování ve snižování inflace, podpoření hospodářského růstu prostřednictvím stability rublu a zvýšení oficiálních devizových rezerv. Problém s příjmy do státního rozpočtu však pokračoval i nadále a docházelo ke zvyšování schodku rozpočtu. Kurz rublu byl udržen a inflace byla i nadále snižována, což bylo jistou nadějí pro ruskou ekonomiku do budoucna.⁴³

2.2.5 Záblesk optimistického vývoje

Výhra B. Jelcina v prezidentských volbách v roce 1996 přinesla uklidnění a povolební optimismus. Inflaci se dařilo snižovat a zahraniční investoři očekávali, že bude docházet k růstu HDP, jak tomu bylo v ostatních transformujících se ekonomikách. Vláda ruské federace však měla stále problém s nízkými daňovými příjmy do rozpočtu. Do roku 1996 převládala varianta financování rozpočtu z domácích zdrojů, kdy banky nakupovaly vládní dluhopisy. S vlnou optimistického pohledu na vývoj ruské ekonomiky se o ruské cenné papíry začali zajímat také zahraniční investoři. Ruské vládě se podařilo vydat euroobligace celkově za 4,5 miliardy USD s poměrně nízkými úroky. Kromě obligací investoři nakupovali i vládní dluh. V roce 1997 byl nakoupen dluh v hodnotě 11 miliard USD. Příliv zahraničních investorů zapříčinil růst ruských akcií. Hrazení rozpočtových schodků bylo tedy relativně vyřešeno zahraničními investory, a tak opadl tlak na řešení problému s výběrem daní. Ruská federace se rychle zadlužovala a zároveň vůbec neřešila strukturální problémy v zemi, aby zároveň s růstem dluhu, bylo dosahováno také ekonomického růstu. Optimismus tedy netrval příliš dlouho.⁴⁴

2.2.6 Krize v roce 1998

Počátky této krize byly zapříčiněny měnovou krizí v jihovýchodní Asii, která vedla ke snížení poptávky z asijské strany po ruských komoditách. Došlo k poklesu ruského exportu a tím i běžného účtu platební bilance. V této době se taky začala zvyšovat nejistota zahraničních investorů, kteří nakupovali ruské cenné papíry. I přes udržení pevného kurzu rublu vůči dolaru, tak důsledkem kurzových intervencí došlo ke snížení měnových rezerv z 20,4 na 8,2

⁴³ Jonáš, 2000.

⁴⁴ Tamtéž.

miliard USD. Dalším problémem byl nárůst úrokových sazeb ze stávajících 20 % na 40 %, a tak ruské akcie ztrácely svou hodnotu. V důsledku těchto skutečností docházelo k odlivu zahraničních investic.⁴⁵

Vláda Ruské federace se obrátila opět na mezinárodní finanční společenství o pomoc a pod vedením MMF byla shromážděna finanční částka ve výšce 17 miliard USD plus 2,9 miliard USD na uhrazení chybějících příjmů z exportu, zapříčiněný poklesem ceny ropy a zemního plynu. Ruský parlament však odmítl schválit zákony, které byly podmínkou MMF, a důvěra v ruskou vládu byla na bodu mrazu. Následně došlo k situaci, kdy úrokové sazby byly na úrovni 300 % a devizové rezervy klesly pod 4 miliardy USD. Vláda byla nucena přistoupit k devalvací rublu a vyhlásila jednostranné moratorium⁴⁶ na splacení svého dluhu do roku 1999 a 90 denní moratorium na splácení zahraničního dluhu soukromými dlužníky. Pásmo, ve kterém se mohl pohybovat rubl, bylo rozšířeno na 6,0 – 9,5 rublu za dolar. Začátkem září roku 1999 rubl opustil kurzové pásmo a jeho vývoj byl ponechán tržním silám. Následně se kurz rublu propadl pod úroveň 20 rublů za USD. Tímto propadem byl zapříčiněn opětovný nárůst inflace.⁴⁷

Vláda Ruské federace špatně aplikovala nástroje hospodářské politiky, a proto měla krize velký vliv na situaci v zemi. V důsledku této krize zkrachovalo mnoho malých podniků a velké firmy naopak zbohatly, čímž se jen prohloubily rozdíly v ruské společnosti. Vzhledem k vývoji v zemi B. Jelcin oznámil 1. prosince 1999 svou rezignaci z funkce prezidenta Ruské federace.⁴⁸

⁴⁵ Dumfinanci: Informace pro vaši peněženku, 2015.

⁴⁶ Odklad splatnosti závazku či dluhu z důvodu mimořádných událostí.

⁴⁷ Jonáš, 2000.

⁴⁸ Dumfinanci: Informace pro vaši peněženku, 2015.

3 Podoba hospodářsko-politické situace v Ruské federaci po roce 2000

Rok 2000 je možné považovat za zlomový už jen z důvodu nástupu nového prezidenta Vladimíra Putina k moci, který převzal Ruskou federaci v těžké hospodářské situaci a ležel před ním zásadní úkol v podobě hospodářského růstu a rozvoje ekonomiky. V. Putin provedl reformy ihned po nástupu do funkce, kdy došlo k centralizaci země a omezení oligarchie. Volební systém do parlamentu prošel změnami a do čela se dostala politická strana Jednotné Rusko.

V hospodářské oblasti došlo k pozitivnímu vývoji, až do příchodu světové finanční krize. Ruská federace musela také začít problémy týkající se uvalení sankcí, klesajících cen ropy a velké závislosti na vývozu právě nerostných surovin.

3.1 Současný politický systém

Vladimír Putin byl jmenován 9. srpna 1999, nemocným B. Jelcinem, předsedou vlády. V tuto dobu nikdo nepředpokládal, že by se jméno V. Putin mohlo vůbec nějak zapsat do dějin Ruské federace. Byl pátým premiérem za necelý rok a působil jako nevýrazný, ničím nevynikající byrokrat. V. Putin v předchozím období působil jako důstojník Výboru státní bezpečnosti (KGB) v Německé demokratické republice (NDR) a později se stal šéfem Federální služby bezpečnosti (FSB). Na těchto pozicích získal spoustu zkušeností a veteráni služby bezpečnosti se dostali nejen do vlády, ale obsadili významné pozice ve sdělovacích prostředcích a ve vrcholných ekonomických orgánech.

Když V. Putin usedl na křeslo premiéra ve špatné hospodářské kondici, nebál se situaci komentovat drsnými výrazy a ještě viditelnější byly jeho činy. Stal se tak během pár týdnů nejoblíbenějším politikem a bylo jasné, že bude Jelcinovou volbou při vybírání nástupce na své místo.⁴⁹

V roce 2000 se konaly prezidentské volby a již předvolební průzkumy favorizovaly V. Putina, čemuž přispělo také rozhodnutí J. Primakova, který chtěl kandidovat na prezidenta, který tak nakonec neučinil a podpořil ve volbách právě V. Putina.

J. Primakov tímto rozhodnutím v podstatě ukončil vzájemnou rivalitu mezi Jednotou a koalicí Vlast – Celé Rusko v dolní komoře parlamentu. V. Putin získal podporu obou politických stran a po dlouhé době došlo k uklidnění situace mezi exekutivou a legislativou.

⁴⁹ Lucas, 2008..

V březnu roku 2000 se stal V. Putin prezidentem Ruské federace s nadpoloviční většinou hlasů hned v prvním kole, jak je zaznamenáno v tabulce 3.1.⁵⁰

Tab. 3.1: Prezidentské volby v roce 2000

1. kolo (účast 68 %)	
Vladimír Putin	52,9 %
Genadij Zjuganov	29,2 %
Grigorij Javlinský	5,8 %
Aman Tulejev	3,0 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

3.1.1 První prezidentské období V. Putina

Nový prezident ve své funkci neotálel a ihned začal se změnami, které obměnily dosavadní politický systém.

Západní svět pozoroval pečlivě chování prezidenta, kdy jedna skupina lidí považovala V. Putina za pouhou loutku oligarchie a ta druhá v něm viděla politika, který konečně uklidní situaci v Ruské federaci.

První skupinu utvrdilo v jejich názoru rozhodnutí Putina vydat dekret, který zbavoval Jelcina a celou jeho rodinu beztrestnosti a poskytoval doživotní výhody. Dalším potvrzením bylo rozpačité a laxní chování V. Putina při potopení jaderné ponorky Kursk⁵¹, kdy prezident nepřerušil dovolenou a dostatečně neprojevil soustrast pozůstalým, jak se v této situaci očekávalo. Pro druhou skupinu lidí bylo klíčové postavení V. Putina v okamžiku po teroristickém útoku na USA z 11. září 2001, kdy projevil nečekaně vstřícnost a přislíbil pomoc Ruské federace Spojeným státům.⁵²

Dalším krokem V. Putina byla **centralizace** Ruské federace. Záměrem tohoto kroku bylo posílit strukturu federace a zajištění dozoru nad aktivitami v jednotlivých regionech na centrální úrovni. Doposud tomu tak nebylo, protože vedení jednotlivých regionů využívalo sporu mezi parlamentem a prezidentem, a také těžkostí transformace, kdy centrum nemělo čas se regiony zabývat. Výsledkem nekontrolovatelného vývoje regionů byl problém při výběru daní, při implementování federálních zákonů a velice různorodá míra autonomie jednotlivých subjektů.⁵³

Ruská federace byla v roce 2000 rozdělena na osm federálních okruhů⁵⁴, které mají usnadnit výkon státní moci v otázce výběru a přerozdělování daní. V čele okruhu stojí

⁵⁰ Leichtová, 2010

⁵¹ Jaderná ponorka Kursk se potopila 12. srpna 2000 v Barentsově moři spolu s celou 108členou posádkou.

⁵² Leichtová, 2010.

⁵³ Leichtová, 2010.

⁵⁴ Centrální, Severozápadní, Jižní, okruh Volha, okruh Ural, Sibiřský, Dálněvýchodní, Severokavkazský.

prezidentem jmenovaný zplnomocněný zástupce, který je zodpovědný právě prezidentovi. Zástupce funguje jako vykonavatel rozhodnutí vydané na federativní úrovni, v úrovni regionální. Jeho pravomoci jsou rozsáhlé, avšak je zde nutnost loajality vůči prezidentovi, protože jej může kdykoliv odvolat.⁵⁵

Dalším krokem k centralizaci byla opatření, které měla narušit automatické dosazování regionálních lídrů do horní komory parlamentu. Tento krok byl propagován jako umožnění dosadit si své zástupce pomoci demokratické soutěže.

V roce 2004 došlo ke zrušení voleb tzv. gubernátorů, kteří jsou od tohoto roku navrhováni a jmenováni prezidentem. Kandidát musí být schválen lokálním parlamentem a po jmenování je mu přidělena pravomoc odvolat starosty měst ve svém regionu a navrhnout nového.

Všechna opatření se po zavedení osvědčila a byl splněn cíl centralizovat a stabilizovat Ruskou federaci. Problém s výběrem daní byl díky zavedení federálních okruhů minimalizován a zákony lze mnohem lépe aplikovat i na nižších úrovních. Jednotlivé regiony sice mají ponechánu určitou samostatnost, avšak právně jsou vázány na centrum a navíc pod dozorem prezidentových spolupracovníků. Proces centralizace by měl i nadále pokračovat zejména prostřednictvím slučování jednotlivých regionů, kterých je v současnosti 85.⁵⁶

V dalším kroku se V. Putin pustil do **boje s oligarchy** a začal přetrhávat vazby mezi Jelcinovou rodinou a politikou, což bylo relativně snadné. Dalším krokem bylo exemplární potrestání Michaila Chodorkovského za daňové úniky a podvody. M. Chodorkovskij byl odsouzen v květnu roku 2005 na devět let.⁵⁷ Kauza se stala odstrašujícím případem a oligarchové byli nuceni se přizpůsobit novému systému, nebo opustit zemi.

K vymícení oligarchie však nedošlo, pouze se obměnila určitá skupina lidí blízkých V. Putinovi a vznikl tzv. Pitěřský klan. V této skupině se vyskytovali dlouholetí pracovníci, se kterými pracoval v Petrohradě.⁵⁸

Při odstraňování oligarchů, přišla vláda ještě na jednu možnost, jak si přilepšit. Ruská federace je z velké části závislá na vývozu energetických surovin. Při zvyšování cen ropy, chtěla vláda navýšit své vlastnictví v této oblasti, a tak společnost Jukos, která byla vlastněna již výše zmíněným M. Chodorkovským, byla nucena pod neustálým návaem obvinění z daňových úniků a neuhraných poplatků, vyhlásit bankrot. Majetek společnosti za zlomek jejich hodnoty odkoupila z velké části státní ropná společnost Rosněfť. Tato kauza se řeší

⁵⁵ Cabada, 2008.

⁵⁶ Leichtová, 2010.

⁵⁷ Osobnosti.cz, 2015.

⁵⁸ Cabada, 2008.

dodnes, kdy Ruská federace je podle rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva povinna zaplatit akcionářům firmy Jukos zhruba 1,8 miliardy eur.⁵⁹ Podobný osud měla i společnost Sibněř, která byla vlastněna B. Berezovskim, později byla odkoupena R. Abramovičem, který následně prodal velkou část Sibněřu státní plynárenské společnosti Gazprom. Ruská federace tímto způsobem zestátnila majetek soukromých subjektů, aby tak získala kontrolu nad nerostným bohatstvím, čímž se výrazně zvýšily příjmy do státní pokladny z prodeje nerostných surovin.⁶⁰

Nerostné bohatství země ale nebylo jedinou oblastí, do které zasáhl stát pod vedením V. Putina. Další zásahy podnikl v oblasti médií, kdy televizní kanál National Television (NTV) převzala a provozuje společnost Gazprom prostřednictvím Gazprom Media. Nyní je NTV přejmenován na První kanál.

Důsledkem těchto kroků bylo navýšení příjmů do státního rozpočtu, a tím byl stát schopen po dlouhé době dostát svým závazkům. Docházelo k pravidelné výplatě důchodů a sociálních dávek, což bylo problémem za předešlého prezidenta. Podporu, země získávala také ze zmiňovaných médií, které hlásaly, že špatné časy jsou pryč.⁶¹

3.1.2 Druhé prezidentské období V. Putina

Před volbami v roce 2004 byl V. Putin jasným favoritem, který se skoro nijak nevěnoval předvolební kampani. Neúčastnil se předvolebních debat a neměl ani televizní spot. To však neznamená, že by neměl pozornost médií. Ta sledovala jeho denní aktivity, setkání s občany Ruské federace a důsledně komentovala jeho chování. Ostatní kandidáti dokonce přišli o možnost získat voliče v předvolebních debatách, protože NTV je zrušila z důvodu nízké sledovanosti.

Toho roku V. Putin podnikl neočekávaný krok, a to odvolání stávající vlády v čele s M. Kasjanovem. Své rozhodnutí komentoval, že důvodem není nespokojenost s její činností, ale ukázat s kým hodlá vládnout v případě úspěšnosti voleb. Do čela vlády dosadil M. Fradkova. Ten zastupoval Ruskou federaci v Bruselu v otázkách spolupráce s EU.⁶² Proč přesně prezident dospěl k tomuto rozhodnutí, však bylo jen otázkou spekulací. Nejčastějším názorem bylo, že se chtěl zbavit právě M. Kasjanova, který byl posledním vlivným příznivcem B. Jelcina. Tomuto názoru přispíval i fakt, že většina ministrů zaujala stejné pozice, jako před odvoláním.

⁵⁹ Česká televize, 2015.

⁶⁰ Leichtová, 2010.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Britské listy, 2015.

Výměna vlády přispěla k dalšímu sjednocování ruského politického systému a následně v prezidentských volbách zvítězil opět V. Putin s nadpoloviční většinou hlasů již v prvním kole.⁶³

Tab. 3.2: Prezidentské volby v roce 2004

1. kolo (účast 63,8 %)	
Vladimír Putin	71,3 %
Nikolaj Charitonov	13,7 %
Sergej Glazyjev	4,1 %
Irina Khakamada	3,8 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Ve shrnutí lze říci, že V. Putin vstupoval do druhého prezidentského období ve zcela jiné politické situaci, než tomu bylo v roce 2000. Prostřednictvím legislativních úprav zajistil lepší spolupráci mezi centrem a jednotlivými regiony a byla také zajištěna pozitivní spolupráce s vládou, kde nejvíce křesel obsadila strana Jednotné Rusko. Tato strana nevítezila pouze na úrovních nejvyšších, ale úspěchy sklízela i na regionální úrovni. Tím se zásadně uklidnila situace mezi exekutivou a legislativou. Dalším pozitivním dopadem bylo odstranění ekonomických oligarchů podporující B. Jelcina z vlivných pozic.

Země si zlepšila svou pozici také na trhu, kde velké firmy produkující klíčové produkty pro vývoz Ruské federace jsou ve státním vlastnictví. Jako příklad může být jmenována společnost ovládající těžbu zemního plynu Gazprom, v oblasti ropy jde o společnost Rosněft', obchod s diamanty vede Alrosa, uhlí zase SUEK. Stát se angažuje také v oblasti letectví prostřednictvím aerolinek Aeroflot.

Politické funkce v regionální politice byly obsazeny členy Jednotného Ruska a klíčové posty obsadili Putinovi dlouholetí spolupracovníci z Petrohradu, mezi kterými, je například i D. Medveděv.⁶⁴

3.1.3 Nástup D. Medveděva k moci

V roce 2007 V. Putin přijal demisi vlády M. Fradkova a spustila se debata, koho stávající prezident podpoří jako svého nástupce. Předpokládalo se, že tak jako B. Jelcin podpořil jeho nástup do funkce, tak i on zařídí zachování stejného politického režimu podporou někoho ze svých chráněnců. I když se spekulovalo o změnění ústavy tak, aby mohl V. Putin znovu kandidovat na post prezidenta, nestalo se tak a bylo jasné, že Ruská federace bude mít nového prezidenta.

⁶³ Leichtová, 2010.

⁶⁴ Tamtéž.

Po jmenování nové vlády vstoupila na scénu tři jména potenciálních nástupců. Prvním jménem byl V. Zubkov, který byl nástupcem M. Fradkova v letech 2007 až 2008 a zahraničím byl vnímán spíše jako loutka a spojenec V. Putina. Dalšími kandidáty jsou S. Ivanov⁶⁵ a D. Medveděv. Všechny tři postavy mohou být zařazeny do již zmiňovaného Pitěského klanu a předpokládalo se, že i po zvolení by zůstali loajální vůči V. Putinovi. Nakonec byl prezidentem podpořen D. Medveděv, který následně vyhrál volby (viz tabulka 3.3) a V. Putin přijal nabídku postavit se do čela kandidátní listiny politické strany Jednotné Rusko, se kterou vyhrál volby a stal se tak premiérem.⁶⁶

Tab. 3.3: Prezidentské volby v roce 2008

1. kolo (účast 68,8 %)	
Dmitrij Medveděv	70,3 %
Genadij Zjuganov	17,7 %
Vladimír Žirinovský	9,3 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Od tohoto roku fungovala v Ruské federaci blízka spolupráce mezi prezidentem a premiérem, kdy si rozdělili pravomoci tak, aby V. Putin řešil spíše otázky domácí politiky a D. Medveděv se soustředil na zahraniční situaci.

Mezi priority nově zvoleného prezidenta D. Medveděva patřil zejména boj proti korupci a rozvoj občanských a ekonomických svobod. Parlamentem byl schválen balík protikorupčních zákonů, kdy jedinou zásadní změnou bylo zveřejnění příjmů nejvyšších politiků v Kremlu. Největším problémem při omezování korupce je v podstatě neexistence opozice a nedostatek nezávislých médií.⁶⁷

Co se týče oblasti ekonomiky, tak D. Medveděv zahájil program modernizace, který měl za cíl modernizovat ruskou ekonomiku a snížit závislost země na vývozu ropy a zemního plynu. Hlavní oblasti, na které se prezident zaměřil, byly efektivní využívání energií a vytvoření levné a dlouhodobé jaderné energie, pomocí nových jaderných elektráren. Velké úsilí bylo kladeno do rozvoje informačních technologií a do oblasti vesmírné technologie a telekomunikace. Poslední prioritní osou prezidenta, bylo obnovení ruského farmaceutického průmyslu, prostřednictvím jak státních, tak i soukromých investic.⁶⁸

Pozitivním výsledkem skončilo vyjednávání D. Medveděva s americkým prezidentem B. Obamou, a to podepsáním Dohody o snížení počtu strategických zbraní (START). Dohoda

⁶⁵ Sergej Ivanov je ruský politik a vedoucí kanceláře prezidenta V. Putina, v letech 2001 – 2007 byl ministrem obrany, byl také prvním místopředsedou vlády a je bývalým ředitelem FSB.

⁶⁶ Leichtová, 2010.

⁶⁷ iDnes, 2015.

⁶⁸ En.Wikipedia, 2015.

byla podepsána 8. dubna 2010 v Praze s platností na deset let a možností obnovení. Hlavními body smlouvy bylo snížení počtu nukleárních hlavic a odpalovacích zařízení a stanoveny byly také podmínky vzájemné kontroly.⁶⁹

Vládnutí prezidenta D. Medveděva nebylo nijak zásadní pro Ruskou federaci. Co se týče vnímání jeho vlády, tak většina ruské veřejnosti byla přesvědčena, že za rozhodnutími prezidenta stál V. Putin.⁷⁰

3.1.4 Návrat V. Putina k moci

V rámci předvolební kampaně V. Putin sice odmítl účast v televizních debatách, ale pro své voliče měl připravený stostranný program Putin 2012, kde podrobně popsal cíle, jakých chce v případě zvolení dosáhnout.

V roce 2012 proběhly prezidentské volby, kdy došlo ke změnám a současný prezident Ruské federace byl zvolen na prodloužené funkční období, a to na šest let. D. Medveděv navrhnul, aby se prezidentem stal V. Putin. Na druhé straně V. Putin navrhl, aby D. Medveděv byl na vrcholu kandidátní listiny politické strany Jednotné Rusko. Po volbách došlo k výměně rolí těchto politiků, kdy se V. Putin stává prezidentem (výsledky voleb znázorněny v tab. 3.4) a D. Medveděv premiérem Ruské federace.⁷¹

Tab. 3.4: Prezidentské volby v roce 2012

1. kolo (účast 64,5 %)	
Vladimír Putin	63,6 %
Genadij Zjuganov	17,2 %
Michail Prochorov	8,0 %
Vladimír Žirinovský	6,22 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Během šestiletého období by současný prezident chtěl vytvořit 25 milionů nových vysoce technologických a dobře placených pracovních pozic. Dále by chtěl podpořit vzdělání chudých dětí, zajistit sociální bydlení a zabránit diskriminaci invalidních občanů RF. Dalším cílem V. Putina je vytvořit stát, kde lidé budou žít důstojným životem. Chce zajistit rozvoj farmaceutického oboru, lehkého průmyslu, nanotechnologie a chemie. Ruská federace by si také měla udržet dobré postavení v atomovém a kosmickém oboru. Dojít by mělo k navýšení průměrné mzdy až na 40 tisíc rublů. Prezident musí řešit i otázky v oblasti imigrace, kdy je důležité, aby přistěhovalci měli stejné podmínky pro život jako obyvatelé Ruské federace.⁷²

⁶⁹Cs.Wikipedia, 2015.

⁷⁰iDnes, 2015.

⁷¹Iličeva, Komarovskij, Prorok a kol., 2013

⁷²OutsiderMedia, 2015.

3.1.5 Volební systém do parlamentu po roce 2000

První volby do parlamentu za vlády nového prezidenta se konaly v roce 2003. V roce 2001 byl schválen zákon, který měl snížit počet stran na hlasovacím lístku, a to prostřednictvím stanovení náročnějších kritérií pro registraci u Ministerstva spravedlnosti. Politické strany, které se chtěly zúčastnit voleb, musely mít minimálně 10 000 členů, kdy ve více než polovině regionech RF musely mít pobočky s minimálně 50 členy. Strany splňující tyto požadavky byly osvobozeny od placení kauce ve výši 37,5 milionů rublů nebo od druhé varianty, a to sesbírat 200 000 podpisů.⁷³

Ve volbách vítězí poprvé strana Jednotné Rusko (viz tab. 3.5).

Tab. 3.5: Parlamentní volby v roce 2003

	Hlasy v procentech	
	Zástupci z kandidátních listin	Zástupci z volebního obvodu
Celkový počet hlasů (%)	55,7	55,4
Jednotné Rusko	37,6	23,2
KSRF	12,6	10,8
LDPR	11,5	3,1
Vlast	9,0	2,9
Hlasy proti všem	4,7	12,9
Nezávislí	-	26,8

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Další změny ve volbách nastaly úpravou zákona v roce 2004, kdy byly opět zvýšeny nároky na jednotlivé politické strany. Do roku 2006 musely strany zvednout svůj počet členů z původních 10 000 na 50 000, kdy regionální pobočky musely mít alespoň 500 členů ve více než polovině regionech a ve zbylých regionech minimálně 250 členů. Na úpravy strany vynaložily spousty finančních prostředků a změny byly náročné také na organizaci. V důsledku těchto nařízení se zmenšil počet politických stran na 19 v roce 2006 a v roce 2011 jich zůstalo pouhých 10.

V roce 2005 federální zákon „O volbách poslanců Státní dumy Federálního shromáždění RF“ změnil systém volby poslanců. Zákonem byl zaveden proporcionální volební systém s kandidátními listinami a 7 % volební klausulí. Pro velké politické strany byla tato změna velkým přínosem a výhodou, zatímco počet malých stran se snížil.

Za nových podmínek se konaly volby v roce 2007, ve kterých opět zvítězila strana Jednotné Rusko (viz tabulka 3.4), a do státní dumy se dostaly pouze čtyři strany. Vítězné straně určitě pomohlo postavení V. Putina, který se stal lídrem strany. Po těchto volbách došlo

⁷³ Russia Votes, 2015.

k sebelikvidaci některých politických stran a doposud oficiálně existuje pouze sedm stran. Změna proběhla ve vedení strany Jabloko, kdy zakladatel G. Javlinskij odešel z vedení a byl nahrazen S. Mitrochinem. Nešlo o jedinou změnu a do jedné strany s názvem „Pravá věc“ se sloučily liberální organizace Svaz pravých sil, Demokratická strana Ruska a Občanská síla.⁷⁴

Tab. 3.6: Parlamentní volby v roce 2007

Politická strana	Volební zisk
Jednotné Rusko	64,30 %
KSRF	11,57 %
LDPR	8,14 %
Spravedlivé Rusko	7,74 %
Volební účast	63,7 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Volby v roce 2011 provázela předvolební kampaň, která byla ovlivněna třemi faktory. Za prvé se zvýšily negativní ohlasy na Jednotné Rusko ze strany opozice a obyvatelstva, kdy došlo k poklesu její podpory, avšak stále zůstala vysoká. Pravicově orientovaným stranám se nepodařilo nadchnout velký počet voličů a strana Pravá věc změnila své vedení. G. Javlinskij se opět vrátil do čela strany Jabloko, kdy se počítalo s obnovením svého vlivu, avšak tato změna přišla již příliš pozdě. V neposlední řadě byly volby ovlivněny nadcházejícími prezidentskými volbami. V. Putin byl favoritem, avšak jako lídra kandidátní listiny strany Jednotné Rusko navrhnul stávajícího prezidenta D. Medvěděva. Zvyšovala se kritika samotného V. Putina, kdy opoziční strany požadovaly, aby do prezidentských voleb vůbec nekandidoval.⁷⁵

Výsledkem voleb bylo zhoršení strany Jednotné Rusko o necelých 15 % a naopak si polepšili komunisté a liberální demokraté (viz tabulka 3.7).

Tab. 3.7: Parlamentní volby v roce 2011

Politická strana	Volební zisk
Jednotné Rusko	49,32 %
KSRF	19,19 %
LDPR	11,67 %
Spravedlivé Rusko	13,24 %
Volební účast	60,1 %

Zdroj: Russia Votes, 2015; vlastní zpracování

Po volbách došlo k protestům za tzv. Čisté volby, kdy se obyvatelé domnívali, že došlo k falšování výsledků.

⁷⁴ Iličeva, Komarovskij, Prorok a kol., 2013

⁷⁵ Tamtéž

3.2 Hospodářský vývoj Ruské federace po roce 2000

Zvolený prezident pro toto období V. Putin připravil pro Ruskou federaci balík hospodářských reforem. V roce 2001 podepsal Putin zákon o půdě, který občanům umožnil prodej a odkup nezemědělské půdy. Ihned po vstupu zákona v platnost byly zahájeny obchody s parcelami pro bytovou i průmyslovou výstavbu. V příhraničních oblastech bylo zakázáno prodávat cizincům jakékoliv pozemky. V oblasti zemědělství došlo k výrazné změně, a to vydáním zákona o vlastnictví zemědělsky využitelných ploch, který vstoupil v platnost v červnu roku 2002. Zákon měl přispět k vyšší rentabilitě zemědělské výroby a k urychlení restrukturalizace vlastnických vztahů na vesnici. Po prvé od roku 1917 mohli občané nakupovat a prodávat zemědělskou půdu. Právo obchodovat s půdou měli pouze obyvatelé Ruské federace.

Další reformní zákon byl vydán Státní dumou v listopadu roku 2001. Zákon o privatizaci velkopodniků umožňoval prezidentovi strategicky důležité podniky, vyčlenit z privatizace. Zároveň zákon určil, že přirozené monopoly (Gazprom, Spojené energetické systémy) a železnice mohou být soukromým subjektům prodány jen se souhlasem Státní dumy.

Současný prezident se snažil omezit korupci zákonem o boji proti praní „špinavých peněz“, kdy podle něj, musely peněžní ústavy hlásit každou finanční operaci přesahující 600 000 rublů. Hlášení tak musela být podávána ministerstvu financí.

S cílem rozpohybovat trh práce byl vydán nový zákoník práce, který usnadňoval propouštění zaměstnanců, což bylo v minulosti prakticky nemožné. Na druhé straně byla stanovena minimální mzda, která byla určena ve spojitosti s výší existenčního minima. Takto upravený zákoník práce vstoupil v platnost začátkem roku 2002.

Hospodářská situace v prvním funkčním období V. Putina, se vyvíjela celkem kladně. Nezaměstnanost v zemi klesala a průměrná mzda se zvýšila z původních 210 USD na 302 USD. Existovaly zde velké rozdíly mezi mzdami v naftářském průmyslu (mzda až 800 USD) a v zemědělství (128 USD). Celkově vzrostly i spotřební výdaje, kde podstatnou část tvořila osobní spotřeba. Tento růst byl zapříčiněn zvýšením reálných příjmů zhodnocením rublu.

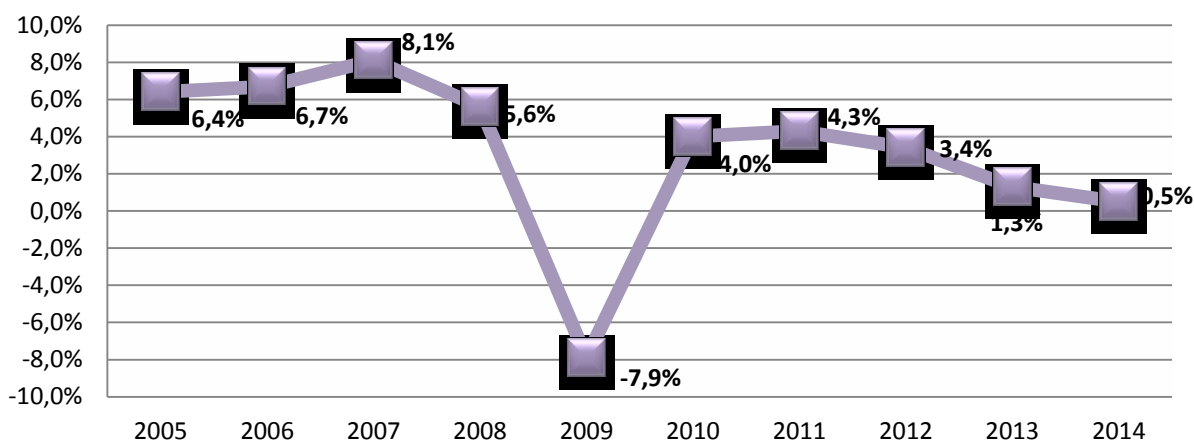
Slabou stránkou RF je vysoká závislost na vývoji světových cen surovin a poptávce na světových trzích. V roce 2004 došlo k růstu produkce ropy o 9 %, ale v následujícím roce růst klesl na 2 %. Na druhou stranu se vláda snaží diversifikovat výrobní strukturu ruské ekonomiky. Jak je výše zmíněno, ekonomika se vyvíjela kladným směrem a její růst umožňoval postupné splácení zahraničních dluhů. Ruská federace také zvyšovala objem

měnových rezerv, které koncem roku 2005 činily zhruba 182 miliard USD. Vyšší rezervy mělo jen Japonsko a Čína.⁷⁶

3.2.1 Dopad světové finanční krize v roce 2008

Finanční krize se v Ruské federaci projevila v květnu v roce 2008, a to zejména zastavením růstu a propadem na ruském akciovém trhu. Hlavní příčinou byl výrazný pokles příjmů z prodeje ropy, důsledkem propadu jejich cen. Dalšími signály příchodu krize bylo zhoršení podnikatelského prostředí, zpomalení hospodářského růstu (viz graf 3.1) a inflace se pohybovala na stále vysoké úrovni. Nejvíce se krize ihned po vypuknutí projevila na akciových trzích, kdy v polovině září téhož roku musely být uzavřeny dvě nejvýznamnější ruské burzy.⁷⁷

Graf 3.1: Vývoj reálného růstu HDP

Zdroj: IndexMundi, 2015; vlastní zpracování

Akciové trhy padaly v roce 2008 téměř po celém světě, avšak oproti jiným zemím je RF daleko více závislá na zahraničním kapitálu. Krize odhalila zahraniční půjčky ruských oligarchů, kdy většina byla jištěna balíčkem akcií. Při poklesu hodnoty akcií, věřitelé požadovali jiný druh záruky nebo rychlejší splácení dluhu. Docházelo také ke stahování investic z rozvojových trhů, v důsledku čehož vznikl tlak na oslabení rublu. Velký problém nastal při velkém odlivu kapitálu, který ve třetím čtvrtletí roku 2008 představoval zhruba 16,7 miliardy EUR. Banky RF začaly mít vážné problémy s likviditou a peněžní trh začal stagnovat.⁷⁸

Ještě na počátku roku 2008 prezident D. Medveděv tvrdil ruské veřejnosti, že krize jejich zemi nijak nezasáhne. O pár měsíců později byla vláda nucena poskytnout několika

⁷⁶ Sirůček a kol., 2007.

⁷⁷ Finance.idnes, 2015.

⁷⁸ Tamtéž

miliardovou finanční pomoc nejen bankám, ale také státním společnostem. Provedeny byly protikrizové kroky (viz tab. 3.8)

Tab. 3.8: Protikrizová opatření

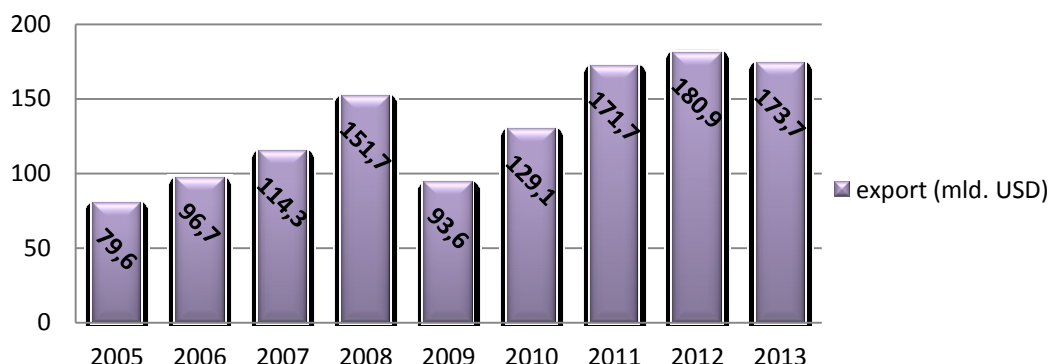
Rekapitalizace přímé podpory	11,1 miliardy USD
Rekapitalizace pojišťoven	6,7 miliardy USD
Rekapitalizace bank	2,5 miliard USD
Rekapitalizace agentur poskytujících úvěry na bydlení	2 miliardy USD
Snížení daňového zatížení	7,3 miliard USD
Fiskální podpora výrobců	9 miliard USD

Zdroj: I- RU.cz, 2015; vlastní zpracování

Pozitivním faktem pro ruskou ekonomiku byly vysoké devizové rezervy. V srpnu dosahovaly výše 598 miliard USD. Problémem však byl jejich rychlý pokles, v listopadu téhož roku byly rezervy ve výši 435,5 miliard USD. Úbytek byl zapříčiněn kroky centrální banky, která se snažila podpořit rubl.

Na celkovém vývozu Ruské federace se ropa, paliva a zemní plyn podílí zhruba 65 %. Při poklesu ceny ropy na trzích na 48 USD za barel, měla země další problém. Snížení příjmů z exportu ropy a ropných produktů, jak zobrazuje graf 3.2.⁷⁹

Graf 3.2: Export ropy a ropných produktů

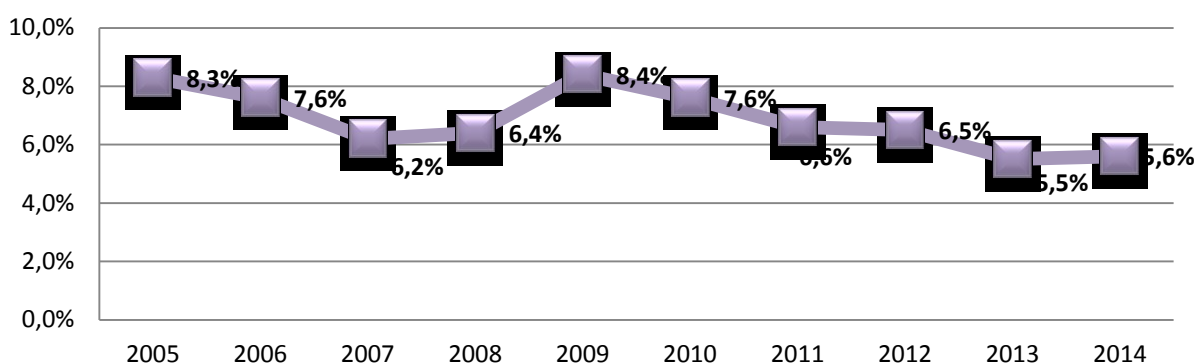

Zdroj: IndexMundi, 2015; vlastní zpracování

Jak je patrné z výše uvedených grafů, Ruskou federaci dopady krize netrápily příliš dlouho. Došlo k obnovení ekonomického růstu a pozitivně se projevila expanzivní fiskální politika vlády. Co se týče míry nezaměstnanosti, tak v roce 2009 vzrostla z původních 6,4 % na 8,4 %. V následujících letech míra nezaměstnanosti začala opět klesat, a v roce 2014 dosáhla ještě nižší úrovně, než byla před krizí (viz graf 3.3).

⁷⁹ Finance.idnes, 2015.

Graf 3.3: Vývoj míry nezaměstnanosti

Zdroj: IndexMundi, 2015; vlastní zpracování

3.2.2 Zhodnocení ekonomické situace v roce 2014

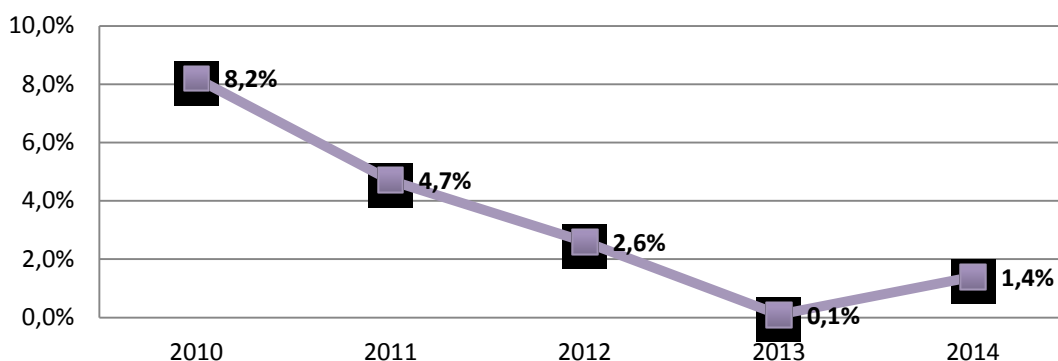
Makroekonomická situace Ruské federace se v roce 2014 vyznačuje postupným oslabováním dynamiky vývoje celkového hospodářství. Došlo ke zhoršení geopolitické situace a k rozšíření sankcí proti Rusku. Důsledkem je zvýšení nejistoty a nedůvěry v oblasti podnikání. Klesající ceny ropy a zhoršení vnitřní ekonomické situace od poloviny roku 2014 vedlo ke zhoršení podmínek pro hospodářský růst.

Největší pokles byl zaznamenán v investiční činnosti. Investice do dlouhodobého majetku se snížila o 2,5 %, kdy se nejméně investovalo v oblastech zdravotnictví a sociálních služeb, finančních služeb a v sektoru hutnictví. Investice se naopak zvýšily v oblasti bytové výstavby. Na konci roku 2014 se bytová výstavba zvýšila o 14,9 % (v roce 2013 to bylo jen – 7,9 %). I přesto, že došlo k poklesu reálných příjmů, poptávka obyvatel v této oblasti zůstala vysoká. S cílem zlepšit jejich životní podmínky, vláda poskytuje určité výhody při využívání hypotečních úvěrů.

V oblasti průmyslové výroby došlo k mírnému nárůstu, a to o 1,4 % (viz graf 3.4). Největší propad zaznamenala odvětví výroby elektrických a optických přístrojů a výroby elektřiny, vody a plynu. Pokles nastal také ve dřevozpracujícím průmyslu. Největší nárůst naopak zaznamenala výroba dopravních prostředků, ropných produktů a textilní a oděvní průmysl.⁸⁰

⁸⁰ Ministerstvo ekonomického rozvoje RF, 2015.

Graf 3.4: Vývoj průmyslové výroby

Zdroj: BusinessInfo, 2015; vlastní zpracování

Zemědělská výroba v zemi ve třetím čtvrtletí výrazně vzrostla, díky vysoké úrodě plodin, zejména obilovin. Na konci roku však došlo k poklesu, důsledkem nepříznivého počasí, a konečný roční růst zemědělské výroby činil 3,7 %.

Novým problémem na trhu s potravinami jsou uvalená sankční opatření proti dovozu masa a masných výrobků, ryb, mléčných výrobků, ovoce a zeleniny do RF ze Spojených států, Evropské unie, Kanady, Austrálie a Norska. Toto opatření vede k nerovnováze na trhu, kdy se výrazně snížila nabídka, a došlo k omezení hospodářské soutěže. Omezením dovozu se zvýšila poptávka a vzrostly také ceny tuzemských zemědělských surovin. Vzrostla cena i dovážených produktů, důsledkem změny dodavatelů.

Na konci roku 2013 devizové rezervy činily 509,6 miliard USD, avšak v roce 2014 došlo k jejich snížení o 24,4 % na 385,5 miliard USD. K poklesu došlo kvůli snahám centrální banky Ruska, aby rubl začal posilovat oproti ostatním měnám.

Vzhledem k situaci, kdy ruská ekonomika stagnuje, vláda schválila pro roky 2014-2016 deficitní rozpočet. Pro případ poklesu cen ropy a plynu, vytvořila vláda RF Rezervní fond. Ten slouží k financování výdajů státního rozpočtu, pokud se sníží příjmy právě v důsledku poklesu cen nerostných surovin. Dalším nástrojem je Fond národního blahobytu, který je tvořen vzniklým přebytkem příjmů z prodeje ropy a plynu, a slouží ke spolufinancování penzijního připojištění. V Rezervním fondu bylo k 1. lednu 2014 celkově 87,4 miliardy USD a ve Fondu národního blahobytu šlo o částku 88,6 miliardy USD.⁸¹

Podle předběžných údajů ministerstva financí, příjmy do státního rozpočtu v roce 2014 byly celkem ve výši 14 496 mld. rublů a výdaje 14 824 mld. rublů. Rozpočet byl tedy schodkový, i když ještě za první pololetí roku 2014 vykázal kladné saldo ve výši 718,8 mld. rublů. Výrazný deficit měla Ruská federace v roce 2009 z důvodu expanzivní fiskální politiky

⁸¹ BusinessInfo, 2015.

na podporu hospodářského růstu. Hospodaření ruské vlády v rámci rozpočtů zobrazuje tabulka 3.9.⁸²

Tab. 3.9: Ruský federální rozpočet (mld. RUB)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
příjmy	7779,1	9274,1	7337,8	8305,4	11352,2	12858,3	13020	14496
výdaje	5983,0	7566,6	9660,1	10117,4	10935,7	12871,1	13330	14824
saldo	1796,1	1707,5	-2322,3	-1812,0	416,5	-12,82	-310	-328

Zdroj: BusinessInfo, 2015; vlastní zpracování

V oblasti zahraničního obchodu došlo v roce 2014 ke značnému snížení. U důležitých komodit ruského vývozu, jako je ropa, zemní plyn a měď, došlo k poklesu ceny. Cena ropy měla v tomto roce klesající tendenci, kromě února, května a června, kdy v důsledku zvýšeného napětí díky konfliktu v Libyi a na Ukrajině, cena mírně rostla. Hlavní faktory pro snížení ceny ropy jsou nárůst produkce v USA a obnovení produkce v Libyi. Dalším faktorem bylo také posílení amerického dolaru, vůči světovým měnám. Naopak pozitivně pro ruský export působila zvýšená poptávka po hliníku, zejména z oblasti automobilového průmyslu. Kromě hliníku se také zvýšil export niklu. Vývoj obchodní bilance RF zaznamenává tab. 3.10.

Tab. 3.10: Obchodní bilance Ruské federace (mld. USD)

	2010	2011	2012	2013	2014
Obrat	649,2	821,2	837,2	864,6	801,6
Vývoz	400,4	516,0	524,7	523,3	493,6
Dovoz	248,7	305,2	312,5	341,3	308,0
Saldo	151,7	210,8	212,2	181,9	185,6

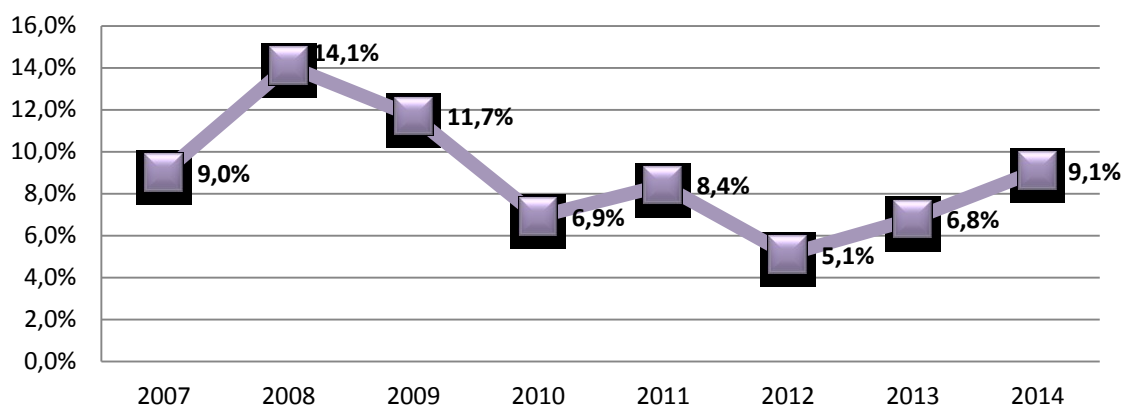
Zdroj: Ministerstvo ekonomického rozvoje RF, 2015; vlastní zpracování

V roce 2014 centrální banka překvapila svým krokem, když navýšila základní úrokovou sazbu o 6,5 p.b. Tímto krokem chtěla banka zabránit dalšímu propadu rublu a zmírnit inflaci. V tomto roce se totiž rubl propadl o 41 % vůči dolaru a o 34 % vůči euru. Propad měny působil negativně na inflaci, která začala narůstat (viz graf 3.5). Vyšší úroková sazba sice podporuje růst měny, ale zároveň dochází k omezování hospodářského růstu, protože je omezený zájem o půjčky. Tato situace nastala v Ruské federaci, a proto 30. ledna snížila centrální banka sazbu z původních 17 % o dva procentní body. Snížením nákladů na půjčky, chce banka oživit ruskou ekonomiku. Tímto zásahem došlo k poklesu rublu zhruba o 4 % jak vůči dolaru, tak i euru.⁸³

⁸² Ministerstvo ekonomického rozvoje RF, 2015.

⁸³ Česká televize, 2015.

Graf 3.5: Vývoj míry inflace

Zdroj: IndexMundi, 2015; vlastní zpracování

Ratingová agentura Fitch snížila v roce 2015 hodnocení RF na nejnižší úroveň, ještě v bezpečném pásmu, na BBB- s negativním výhledem. I když není očekáván krach ruské ekonomiky, tak agentura poukazuje na povinnost Ruska splatit své zahraniční dluhy, což povede ke snížení měnových rezerv. Zvýšené výdaje z rozpočtu jsou dále zapříčiněny, již výše zmiňovanými sankcemi, kdy se vláda snaží podpořit tuzemské zemědělce, aby bylo možné nahradit zahraniční potraviny. Ratingové hodnocení se snížilo také ruským společnostem a bankám (Sberbank, Gazprombank)⁸⁴

⁸⁴ Český rozhlas, 2015.

4 Vnější vztahy Ruské federace v novém tisíciletí

Tato kapitola zjednodušeně popisuje hlavní aspekty zahraniční politiky Ruské federace a vývoj vztahů s nejdůležitějšími aktéry v globálním světě. Zároveň je zde nastíněn možný vývoj Ruské federace v rámci Euroasijské ekonomické unie a spolupráce s Čínou, která má vysoký rozvojový potenciál a spolupráce těchto dvou zemí, by mohlo přinést výrazné změny pro celý svět.

4.1 Zahraniční politika Ruské federace po nástupu V. Putina

V. Putin formoval zahraniční politiku, již z funkce premiéra za vlády B. Jelcina. Ten mu dával dostatečnou volnost jak z politických důvodů, tak i kvůli špatnému zdravotnímu stavu. V. Putin zastupoval Ruskou federaci již v roce 1999 v Oslu, kde jednal s americkým prezidentem Clintonem, především o situaci v Čečensku⁸⁵ a o mezinárodním odzbrojení.

Po nástupu V. Putina do funkce prezidenta, využíval v oblasti zahraničních vztahů stejnou taktiku, jako ve vztazích domácích. Reprezentoval se jako představitel nové politické generace, což přimělo domácí i zahraniční pozorovatele doufat v pozitivní změny politické i ekonomické situace, a ve vykročení na cestu směřující k demokracii západního typu a prosperující tržní ekonomice.

Prezident projevil zájem spolupracovat s evropskými zeměmi, což bylo pro evropské představitele vítaná změna, neboť doposud se Ruská federace orientovala převážně na vztahy se Spojenými státy. Než se spolupráce s Evropskou unií vůbec stihla rozvinout, Spojené státy byly zasaženy teroristickým útokem (11. září 2001) a bylo nutné obnovit vztahy RF a USA. Po teroristických útocích byla Ruská federace prvním státem, který přislíbil Spojeným státům pomoc a plnou podporu. Při hlasování Rady bezpečnosti Organizace spojených národů (OSN) Rusko podpořilo vojenské operace v Afghánistánu, ruská tajná služba poskytovala informace protějškům ze zemí NATO a V. Putin dokonce dovolil přelet spojeneckých letadel nad ruským územím. Toto období je možné shrnout, jako návrat ke spolupráci se Západem, kdy obě strany měly společný zájem, a to vyhrát válku proti terorismu.

V. Putin získal na popularitě a Rusko se stalo partnerem Západu. Pozitivním směrem se vyvíjela situace ohledně vlivu Ruské federace v rámci NATO. V roce 2002 navrhnul britský ministerský předseda umožnit se RF stát rovnoprávným členem v některých oblastech rozhodování. Byla založena Rada NATO-Rusko, kde obě strany jednají jako rovnocenní partneři a byl vybudován základ pro vzájemnou spolupráci.

⁸⁵ Druhá čečenská válka byla započata Ruskou federací v roce 1999, kdy ruská armáda znovu ovládla separatistický region Čečenska.

Harmonická situace netrvala příliš dlouho. V roce 2003 nastal rozpor mezi příznivci a odpůrci v otázce plánované invaze do Iráku. Nejvíce proti invazi bylo Německo a Francie a na jejich stranu se přiklonila také Ruská federace. Rozhodnutí vedlo k vybudování pevnějších vztahů mezi představiteli této trojky a ochlazení spolupráce mezi Ruskem a USA.⁸⁶

Vybudování přátelských vztahů s evropskými představiteli, na úkor vztahů s USA, se jevilo jako dobré rozhodnutí. Vytvoření spolupráce s Evropskou unií, však nebylo snadným cílem. Unie se plánovala rozrůstat o východní země, které mají z historického hlediska negativní postoj k Ruské federaci, a proto by budoucí spolupráce mohla být riziková. Výhodnější strategií, jak vstoupit do Evropy, bylo pomocí některých zemí, které budou zevnitř vytvářet vhodné podmínky pro Rusko. Představitelé Ruské federace využívali rozporů mezi evropskými zeměmi, osobních vazeb a nedostatků Evropské unie, k vlastnímu prospěchu a k možnosti zasahovat do politického vývoje Evropy. V této době si také RF vytvořila silnou pozici vůči Evropě, a to skrze dodávky nerostných surovin.

Na počátku druhého volebního období V. Putina se začala formovat nová zahraniční politika. Politika byla zaměřena zejména na pragmaticky formulovanou multivektorovou politiku⁸⁷, odzbrojování a vytvoření energetické velmoci. Hlavní prioritou Ruské federace bylo podpořit multipolární rozložení moci, za pomoci multivektorové politiky. Země se totiž obávala, že západní velmoci se budou snažit uplatňovat vliv v zemích, které jsou ekonomicky a geopoliticky výhodné pro Ruskou federaci. Za strategické země pro ruskou ekonomiku můžeme považovat například bývalé státy SSSR a další země (Čína, Indie). Postavení Ruské federace na mezinárodní scéně se tedy vláda snažila upevnit pomocí hledání nových spojenců. Příkladem takového spojence je pro Rusko určitě Čína (vzájemné vztahy jsou popsány v následující podkapitole). V novém tisíciletí došlo také ke sblížení Ruské federace se Severní Koreou (smlouva o přátelství a spolupráci), s Íránem a k uzavření několika obchodních dohod s Venezuelou. Ruská federace pomáhala jak v Íránu, tak i ve Venezuele s výstavbou jaderných elektráren, s cílem narušit dominantní postavení USA v oblasti jaderných technologií. Ve Venezuele dochází i k výstavbě ruských továren na výrobu munice, automatů a závod, který bude sloužit k opravám ruských bojových vrtulníků.⁸⁸

V oblasti odzbrojování došlo k posunu, při podepsání tzv. moskevské smlouvy (SORT) v roce 2002, kde USA a RF přislíbili snížení počtu útočných hlavíc na méně než 2200 z původních zhruba 7000. Ruská strana smlouvu ratifikovala až o rok později, z důvodu

⁸⁶ Leichtová, 2010.

⁸⁷ Zahraniční politika směřovaná k vytváření vzájemné prospěšné spolupráce se zeměmi, které mají o tuto spolupráci zájem.

⁸⁸ Česká televize, 2015.

války v Íránu. V roce 2010 došlo k podpisu nové smlouvy START v Praze, kde je stanovena doba sedmi let na snížení počtu hlavíc z 2200 na 1550. Ve smlouvě je také nařízeno snížení počtu rozmístěných letounů, raket a ponorek na 700 kusů.

K dalšímu ochlazení vztahů mezi USA a Ruskem došlo při plánované výstavbě protiraketových prvků na území střední Evropy. Rusko bralo nastalou situaci jako možnou hrozbu a porušení slibu, který mu dalo NATO, že nebude stavět vojenská zařízení v bývalých zemích SSSR.

Silným nástrojem pro vybudování silné pozice v globální ekonomice je pro Ruskou federaci energetika. Země patří mezi největší světové vývozce ropy a zemního plynu, a výnosy z prodeje těchto surovin jsou významným přínosem do státního rozpočtu. Svou pozici Rusko upevnilo zejména při rozšíření Evropské unie v roce 2004, kdy se Unie stala takřka závislá na dovozech právě z Ruska, což bylo zapříčiněno i poklesem produkce Norska a Alžírsko. V této oblasti vyvíjí Ruská federace úsilí při budování nových plynovodů. Projekty se týkaly výstavby plynovodu Blue Stream, který je již v provozu a přivádí plyn do Turecka. V druhém projektu Nord Stream, se jedná zejména o rusko-německou spolupráci. Plynovod byl v roce 2011 zprovozněn a zcela obešel tranzitní země (Polsko, Ukrajina). Posledním významným projektem měl být plynovod South Stream, který měl zásobovat plynem Itálii, Maďarsko, Rakousko a Slovinsko. V rámci tohoto projektu však došlo k přerušení v roce 2014, kdy Bulharsko odmítlo spolupracovat při výstavbě, na žádost Evropské komise, v reakci na připojení ukrajinského Krymu k Rusku.⁸⁹ Jednotlivé trasy plynovodů jsou zakresleny v mapě (viz příloha č. 1).

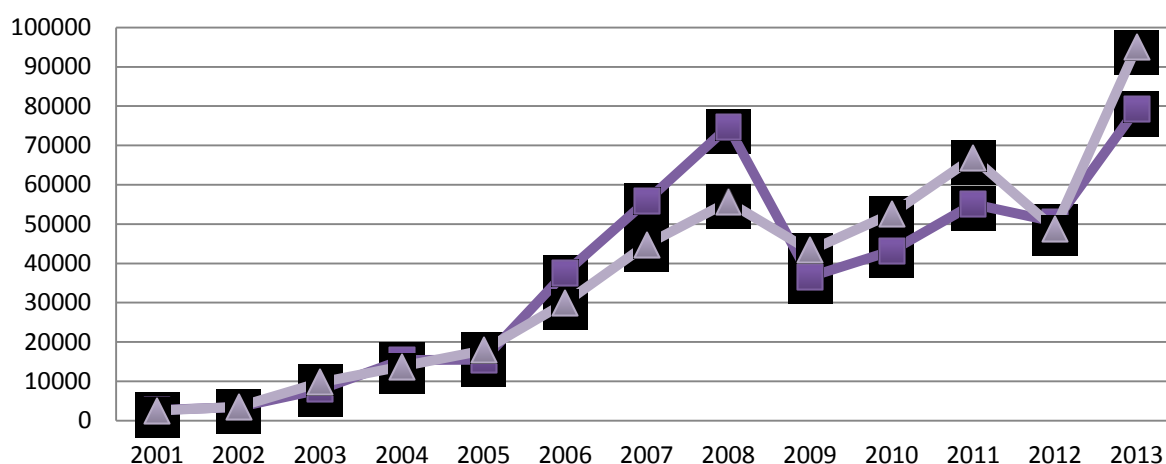
Závislost EU na dodávkách plynu působí ve prospěch Ruské strany a dochází zde tedy k budování vzájemné spolupráce. Problém nastal v roce 2006, kdy Ukrajina byla velkým dlužníkem Gazpromu za dodávky plynu, a z toho důvodu byla ruská strana nucena snížit jeho dodávky. Vzhledem k tomu, že Ukrajina je tranzitní zemí a začala si snížené dodávky kompenzovat odebíráním plynu určeného pro západní Evropu, došlo k ohrožení dodávek do zemí Evropské unie.⁹⁰ Výsledkem této krize byl počátek vytváření energetické strategie o diverzifikaci zdrojů plynu a tím i ohrožení postavení Ruské federace (možný pokles příjmů).

V oblasti přímých zahraničních investic (PZI) docházelo k nárůstu jak na straně odlivu, tak i přílivu. Výjimkou v tomto trendu byl pouze rok 2009 a 2012. Vývoj PZI v novém tisíciletí je zaznamenán v následujícím grafu 4.1.

⁸⁹ iDnes.cz, 2015.

⁹⁰ Euroskop, 2015.

Graf 4.1: Přímé zahraniční investice v běžných cenách (v mil. USD)

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

V oblasti přímých zahraničních investic (PZI) docházelo k nárůstu jak na straně odlivu, tak i přílivu. Výjimkou v tomto trendu byl pouze rok 2009 a 2012. Finanční krize se samozřejmě projevila i v oblasti investic, kde došlo v roce 2009 k poklesu na 36 583 mil. USD z předešlé hodnoty 74 783 mil. USD. V roce 2013 zaznamenala Ruská federace obnovu přílivu investic po poklesu v roce 2012. Nejvíce investic směřovalo do zpracovatelského průmyslu, finančního sektoru, velkoobchodu, maloobchodu a do výroby ropných produktů. Velká část zahraničních investic se projevila v rámci obchodních úvěrů a úvěrů jiných zemí, které jsou garantované ruskou vládou. PZI nejvíce poskytují země jako Kypr, Nizozemí, Lucembursko, Čína, Velká Británie, Německo a Irsko. Prostřednictvím společností Lukoil, Gazprom, Severstal, Jevrochim a dalších, dochází k největšímu odlivu investic do zahraničí. V roce 2013 byl celkový příliv 79 262 mil. USD a odliv činil 94 907 mil. USD. Vývoj PZI v novém tisíciletí je zaznamenán v následujícím grafu 4.1.

4.2 Vztahy Ruské federace a Spojených států amerických

Na začátku nového tisíciletí bylo zcela odstoupeno od politiky kooperace se Spojenými státy a v současné době jde spíše o soupeření. K ochlazení vztahů došlo především v otázce již zmiňovaného protiraketového systému. Systémy se měly stavět v České republice a Polsku, z důvodu obav Spojených států z možného napadení ze strany Íránu. Od této výstavby bylo nakonec v roce 2009 odstoupeno. Dalším problémem je tlak ze strany USA na rozšiřování NATO, zejména o Ukrajinu a Gruzii, což jsou země s přístupem k Černému moři a do Zakavkazska. Ruská strana vnímá tyto snahy, jako americký nástroj k omezení přístupu do těchto dvou oblastí. Americká strana podporovala vyhlášení nezávislosti Kosova, což se straně ruské nezamlouvalo. Důvodem jsou obavy, že Balkán

může být využit, jako vojenské nástupiště proti Rusku, kdy se vojenské základny vyskytují už v Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku a také Kosovu. Spojené státy se již dlouhodobě drží strategie konkurovat Ruské federaci (a také Číně), rozvíjet spolupráci se zeměmi blízkými Rusku (Turecko, Gruzie, Ázerbájdžán) a hledat nové energetické zdroje, aby došlo k omezení závislosti Spojených států na zdrojích z Blízkého východu.

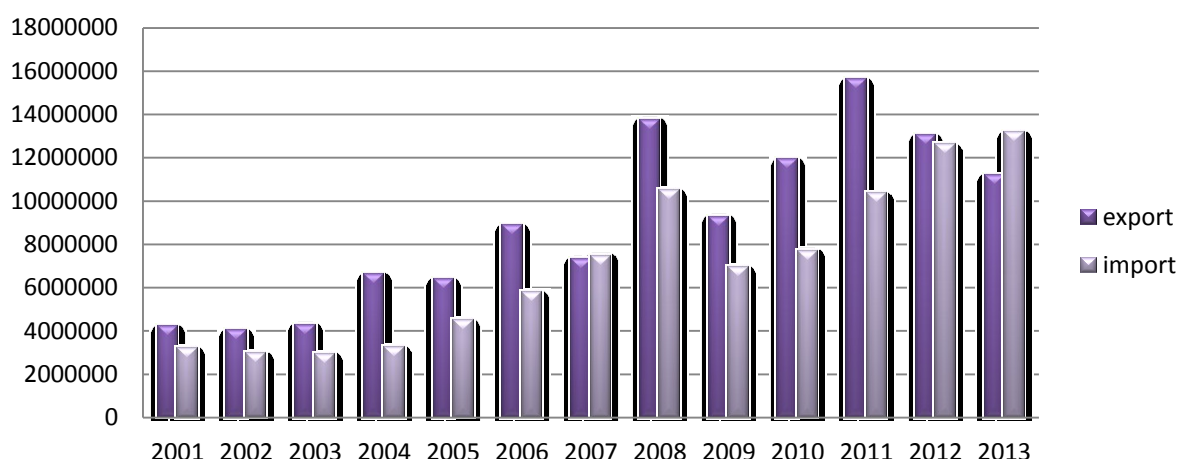
K zlepšení vztahů došlo po nástupu nového amerického prezidenta B. Obamy v roce 2008, který poukazoval na společné zájmy, které tyto dvě země mají. Jde zejména o zabránění rozšiřování jaderných zbraní, spolupráci v oblasti iránské hrozby, řešení konfliktu v Afghánistánu a všeobecně o boj proti terorismu. Snaha o spolupráci byla z americké strany podpořena odstoupením od výstavby protiraketové obrany. Společné zájmy měly také v oblasti Blízkého východu, kde se vyskytují země s vysokou pravděpodobností bezpečnostních rizik (Afghánistán, Irák). Neúspěšnost amerických vojsk v této oblasti by nebylo pro Rusko výhodné, protože by mohlo dojít ke zvýšení regionálních nestabilit přímo zasahující Rusko. Je tedy jasné, že ač jsou tyto dva státy konkurenty, při nástupu dalšího protivníka, jsou nuceny se sjednotit.⁹¹

V současné době jsou rusko-americké vztahy na bodu mrazu. Bývalý ruský ministr I. Ivanov dokonce prohlásil, že hrozba vypuknutí války je větší, než v období studené války. Blízko vzdušného prostoru Spojených států provádí ruské letectvo hlídkové lety a nedochází ani k výměně dat o vojenských aktivitách. K významnému zhoršení vztahů došlo prostřednictvím zavedení amerických sankcí, z důvodu chování Ruska při Ukrajinské krizi. V. Putin se rozhodl neúčastnit summitu o jaderné bezpečnosti 2016 v Chicagu a ukončena byla spolupráce, kdy USA a Rusko měli zajistit několik stovek tun uranu a plutonia pro vojenské účely. NATO spustilo bojová cvičení, také v oblasti Černého moře. Rusko začalo taktéž cvičit a chystá přesun jaderných zbraní na Krym. Komunikace mezi zeměmi prakticky přestala existovat.⁹²

⁹¹ BALABÁN, RAŠEK a kol., 2010.

⁹² Novinky.cz, 2015.

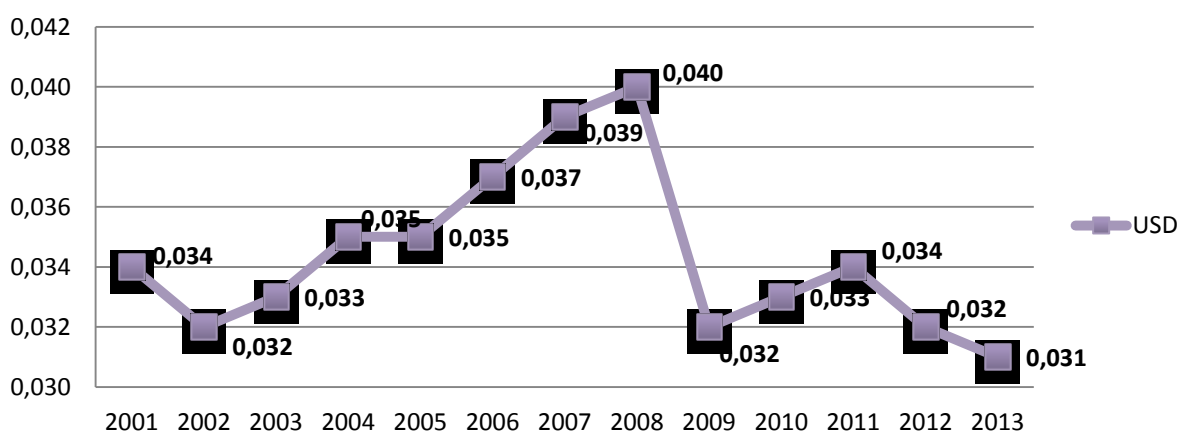
Graf 4.2: Vývoj obchodní bilance mezi Ruskou federací a USA (v tisících USD)

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Od roku 2001, tedy od doby kdy se vlády nad Ruskou federací vykazovalo Rusko se Spojenými státy kladnou obchodní bilanci. V roce 2008 došlo k převýšení importu ze Spojených států o 3,258 miliard USD, ale následně došlo k opětovnému nárůstu ruského exportu do USA. V roce 2013 bylo saldo obchodní bilance záporné pro Rusko, a to celkově – 1,989 miliard USD. Na území Spojených států byly z Ruska dováženy nejvíce nerostné suroviny, a to zejména ropa a ropné výrobky, spolu s výrobky zpracovatelského průmyslu, kde šlo především o barevné kovy a železo. Ze Spojených států byly na ruské území nejvíce dováženy výrobky zpracovatelského průmyslu. Vysoký podíl na dovozu mělo také maso spolu se zeleninou a ovocem. Podrobnější přehled zahraničního obchodu je uveden v příloze č. 2 a č. 3.

Graf 4.3 Vývoj měnového kurzu RUB/USD

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Hodnota ruského rublu silně posilovala vůči americkému dolaru v průběhu celosvětové hospodářské konjunktury již od roku 2002. Významný vliv na tento vývoj měl

také růst ceny ropy na světových trzích. Se začátkem hospodářské krize ve Spojených státech, která se následně přelila do Evropy, spadla hodnota rublu až na 0,032 USD. Opět zde silnou roli sehrála padající cena ropy. V následujících dvou letech pak začal opět kurz ruského rublu posilovat, avšak již ne tak rychle, jak tomu bylo v období 2002-2007. V letech 2012 a 2013 hodnota rublu opět klesala.

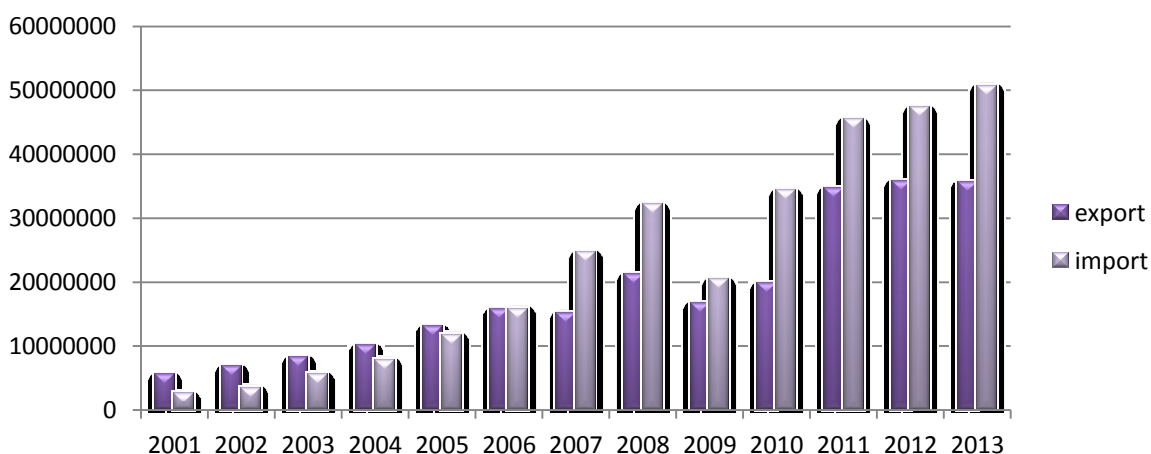
4.3 Vztahy Ruská federace – Čína

Z historického, ekonomického i geopolitického hlediska je Čína pro Ruskou federaci významným partnerem. Vztahy mezi těmito zeměmi prošly po druhé světové válce dvěma procesy, a to nejprve velmi úzké spolupráce a poté nastalo období velkého nepřátelství. Těsná spolupráce se začala formulovat po nástupu V. Putina do funkce prezidenta, kdy navázání spojení bylo důležitým krokem k posílení zahraničního postavení Ruské federace. Čína přistoupila ke spolupráci se stejným záměrem. Obě země spojuje stejná politika ze strany Spojených států, kdy se snaží zadržet jejich rozvoj v oblasti Eurasie. V boji proti této politice, se snaží koordinovat vývoj svých zemí tak, aby vytvořili konkurenceschopné centrum vůči Spojeným státům. Těmito snahami dochází k budování multipolárního systému, což je hlavní prioritou ruské zahraniční politiky. Spolupráce mezi Čínou a Ruskem je podložena silným smluvním rámcem, jehož nejdůležitější součástí je smlouva „O dobrém sousedství, přátelství a spolupráci“ podepsaná v roce 2001. V tomtéž roce vznikla Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS) fungující na mezivládní úrovni, kterou tvoří Čína, Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán. Mezi pozorovatelské státy ŠOS patří Indie, Írán, Pákistán a Mongolsko. Hlavním cílem organizace je spolupráce v oblasti udržování regionální bezpečnosti a boj proti terorismu. Koordinace činnosti v této oblasti funguje na bázi Regionální antiteroristické struktury (RATS), která se rozšiřuje o vojenskou spolupráci. Pro budoucí vývoj ŠOS je důležité, jak moc se země mohou ekonomicky rozvíjet a jak dobře jsou schopny provádět bezpečnostní politiku. Na posilování ekonomického vývoje nejvíce apeluje Čína, která chce v co největší míře pronikat na středoasijské trhy a hledat tak partnery pro obchodování. V tomto cíli se rozchází s názorem Ruské federace. I když Rusko nepopírá důležitost ekonomické sféry, v rámci ŠOS jde zemi především o vojensko-strategický charakter. To se Ruské federaci nepodařilo prosadit. Problémem organizace je velká rozdílnost jednotlivých zemí, zejména v oblasti náboženství a rozdílný rusko-čínský pohled na strukturu organizace. Tato fakta brání v prohlubování integrace ŠOS, a tím vybudování organizace, která by mohla konkurovat USA. Významná spolupráce obou zemí probíhá v oblasti zahraničně-obchodních vztahů. Čína je pro Rusko největším obchodním partnerem.

Struktura vzájemného obchodu je znázorněna v příloze č. 2. Rusko vyváží velký podíl vojenských zbraní do Číny, a tím zvyšuje technologickou úroveň čínské armády a vojenského průmyslu. Vzhledem ke zvyšování kvality výroby v této oblasti se však Čína stává samostatnější, a tak je možné, že v budoucnu Rusko o tento trh přijde. I když jsou rusko-čínské vztahy na vysoké úrovni, nejsou bezkonfliktní. Problém vychází z čínské strany, kdy země je ochotna platit nižší ceny za energetické suroviny ve srovnání s evropskými zeměmi. Další spor vzniká v oblasti narůstání počtu nelegálních čínských přistěhovalců zejména na Sibiř.⁹³

V současnosti dochází k výraznému sbližování těchto dvou zemí. Děje se tak zejména díky zavedeným sankcím vůči Rusku ze strany Spojených států a Evropské unie. Čínská strana s těmito sankcemi nesouhlasí, a proto se jejich zahraniční politika zaměřila na posílení vztahů s Ruskem. Země si začaly výrazně pomáhat vzájemným doplňováním. Zatímco Rusko je lídrem v oblasti kosmických, leteckých a obranných technologií a v produkci těžkého průmyslu, Čína je jedničkou v oblasti zemědělství, lehkého průmyslu a informačních technologií. V rámci energetického sektoru došlo k posunu díky možnosti obchodovat v čínské měně (jüan) a ne v dolaru. Největší ruská banka (Sberbank) se v rámci posilování dobrých vztahů, rozhodla vydávat bankovní jistiny v čínských jüanech. Ze strany čínských bank přišla nabídka možných investic do rozvoje ruského hospodářství. Nastalá situace tedy může vést k oslabení dolaru, jako světové rezervní měny. Zatímco se americká strana snaží oslabit pozici Ruska zavedením sankcí, tak se výrazně prohloubila spolupráce dvou obrovských zemí.⁹⁴

Graf 4.4: Vývoj obchodní bilance mezi Ruskou federací a Čínou (v tisících USD)

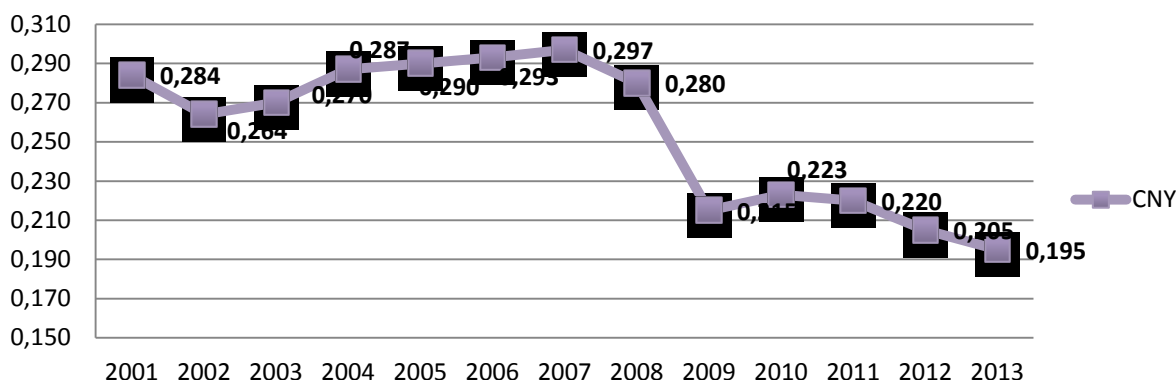
Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

⁹³ BALABÁN, RAŠEK a kol., 2010.

⁹⁴ Literární noviny, 2015.

V novém tisíciletí se vzájemný obchod mezi Čínou a Ruskem vyvíjel až do roku 2006 kladně pro ruskou stranu, a od tohoto roku výrazně převyšuje import nad exportem. V roce 2013 bylo saldo obchodní bilance pro Rusko záporné, a to -15,040 miliard USD. Největší podíl na ruském exportu do Číny měla ropa a surové materiály, kde se jednalo především o dřevo. Naopak z Číny se na ruské území nejvíce dovážely stroje a dopravní prostředky a významný podíl na importu měly také oděvy a oděvní doplňky (viz příloha č. 4 a č. 5).

Graf 4.5: Vývoj měnového kurzu RUB/CNY

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Hodnota ruského rublu posilovala vůči čínskému juanu v období hospodářského růstu již od roku 2002. Finanční krize se v rámci měnového kurzu projevila propadem rublu v roce 2009 na hodnotu 0,215 CNY. V následujícím roce došlo k mírnému posílení, ale od roku 2011 rubl opět vůči juanu slábne.

4.4 Vztahy Ruské federace a Evropské unie

Vztahy mezi Evropskou unií a Ruskem jsou ve velké míře ovlivňovány ekonomickou geografii a demografií, kdy velká část obyvatelstva Ruské federace je soustředěna v její evropské části. Rusko je pro EU třetím nejdůležitějším partnerem, zejména v oblasti dodávek ropy a zemního plynu. V této sféře je spolupráce oboustranně výhodná, protože EU je závislá na ruských dodávkách surovin a na druhé straně pro Rusko je EU výhodným partnerem, který platí včas a pravidelně. Ruská federace finanční prostředky potřebuje na modernizaci energetické infrastruktury a na rozvoj nových nalezišť ropy a plynu.

Spolupráce v oblasti energetiky je v podstatě jasná, nelze však zapomínat na politické a bezpečnostní otázky v rámci partnerství. Problémem je však neexistence jednotné zahraniční a bezpečnostní politiky v rámci Evropské unie, a proto dochází k odlišným postojům jednotlivých zemí vůči Ruské federaci. Evropská rada pro zahraniční vztahy vypracovala v roce 2007 studii o vztazích EU – Rusko, kde rozdělila jednotlivé státy EU do

několika skupin. První skupina nazvaná „trojští koně“ zahrnuje země Kypr a Řecko, které jsou nejčastějšími odpůrci ruské strany. Francie, Německo, Itálie a Španělsko jsou zařazeni do skupiny „strategičtí partneři“, kteří si budují s Ruskem zvláštní individuální vztahy. Jako „přátelští pragmatici“ jsou označeni Rakousko, Belgie, Finsko, Slovinsko, Slovensko, Portugalsko, Lucembursko, Bulharsko a Maďarsko. Tyto země mají vztahy s Ruskou federací postavené na vzájemné spolupráci, kde staví na první místo své obchodní zájmy. Obchodní zájmy prosazují také „ledoví pragmatici“, kteří se však nebojí Ruskou federaci kritizovat v oblasti lidských práv a jiných sporných otázkách. Mezi pragmatiky jsou zařazeni Česká republika, Dánsko, Estonsko, Velká Británie, Švédsko, Rumunsko, Nizozemsko, Lotyšsko a Irsko. Poslední skupina se nazývá „noví studenoválečníci“, kam patří Polsko a Litva. Tyto dvě země se staví velice nepřátelsky k jednání mezi Evropskou unií a Ruskem. Negativní postoj k Ruské federaci pramení zejména z minulosti, kdy jde o umělé udržování napětí. Zábrany však začaly průběžně upadat a východoevropský a balkánský region, a také obyvatelé těchto zemí, chtějí rozvíjet spolupráci s ruskou stranou. Avšak rozdílné postavení názorů jednotlivých zemí, bude zřejmě velkým problémem, při budování vzájemných vztahů.⁹⁵

Pro obchodování mezi Ruskem a EU byla důležitá Dohoda o strategickém partnerství (PCA), která byla podepsána již v roce 1994 s platností od roku 1997. Dohoda byla důležitá pro vytvoření společného politického a ekonomického rámce mezi zeměmi. Dohoda vypršela v roce 2007. Smlouva byla v následujícím roce obnovena, ale fungování bylo pozastaveno z důvodu války v Gruzii a sporu, který vznikl mezi Polskem a Ruskem⁹⁶. Evropská unie však počítala se zapojením Ruska do ekonomické integrace a v roce 2003 byla podepsána smlouva o vytvoření Společného hospodářského prostoru (CES). Cílem této dohody je vytvořit otevřený trh, sladit regulace, budovat infrastrukturu a vytvořit prostředí pro vzájemné vyměňování informací. Vytvoření tohoto prostoru bylo úzce spojeno se vstupem Ruska do Světové obchodní organizace (WTO). V říjnu roku 2005 proběhl summit v Londýně, kde se obě strany shodly, že právní úprava vztahů není dostačující a o rok později v Soči proběhlo další setkání. Zde se představitelé obou stran domluvili na zahájení zpracování nového dokumentu, kde bylo hlavním cílem vymezit podobu a fungování strategické spolupráce EU a Ruské federace. Dokument se začal vypracovávat až v roce 2008 na summitu v Chanty-Mansijsku, kdy sice nesl pozitivní název „Začátek nového věku“, ale jednání v této oblasti nebyla dosud ukončena. V tomto roce proběhla také diskuze na půdě Evropské unie, kdy se jednalo o obnovení Dohody o partnerství s Ruskem. V říjnu roku 2008 byl vypracován

⁹⁵ BALABÁN, RAŠEK a kol., 2010.

⁹⁶ Ruská federace uvalila embargo na dovoz polského masa.

dokument „Nevyřešené klíčové otázky pro EU ve vztazích s Ruskem“, který se zabýval možnými hrozbami z ruské strany (přerušení dodávek surovin do EU), ale také nevyloučil budoucí spolupráci mezi těmito stranami. Dne 5. listopadu roku 2008 Evropská komise vydala zprávu „Revize vztahů EU-Rusko“, kde je popsána nutnost spolupráce mezi oběma stranami, protože EU je pro ruskou ekonomiku hlavním zdrojem zahraničních investic, a také největší exportní zemí. O pár dní později 14. listopadu, byl konán summit v Nice mezi EU a Ruskem, kde se projednávalo řešení finanční krize, plánování výstavby radaru na území České republiky nebo Polska a zda obnovit Dohodu o partnerství a spolupráci mezi EU a Ruskem. V roce 2011 proběhl summit, kde se obě strany dohodly na spolupráci v oblasti zavedení bezvízového režimu mezi schengenským prostorem a Ruskem. Jednání na toto téma však byly ukončeny, jako reakce na krizi probíhající na Ukrajině.⁹⁷

Spory mezi Evropskou unií a Ruskem byly zapříčiněny již zmiňovanou plánovanou výstavbou protiraketové obrany a prohlášením Kosova za samostatný stát, kdy ruská strana byla jednoznačně proti.

I když v oblasti energetiky funguje dlouhodobá vzájemná spolupráce, tak i zde nastaly problémy. Napětí se začalo stupňovat v roce 2006, kdy Ruská federace pozastavila dodávky zemního plynu na Ukrajinu a v roce 2007, kdy byl uzavřen ropovod vedoucí přes území Běloruska. Problémům se nevyhnula ani Česká republika, které byly sníženy dodávky ropy v červenci 2008. Oficiálně byla situace zdůvodněna technickými problémy, mohlo však jít o reakci ruské strany na možnou výstavbu protiraketové obrany v České republice. K úplnému zastavení plynu došlo v lednu 2009 pro Ukrajinu, kdy byly rusko-ukrajinské vztahy na velice špatné úrovni. Celkově 30 % spotřebovaného plynu v zemích EU je dodáno z ruských plynovodů a 12 zemí je dokonce závislá na Ruské federaci z více než 50 %. Mezi tyto státy patří zejména Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Slovensko, Polsko, Litva, Lotyšsko a Estonsko. Zhruba 15 % spotřeby proudí na území Evropské unie přes Ukrajinu. Zhruba 32 % spotřebované ropy, proudí do Evropské unie z Ruska.⁹⁸

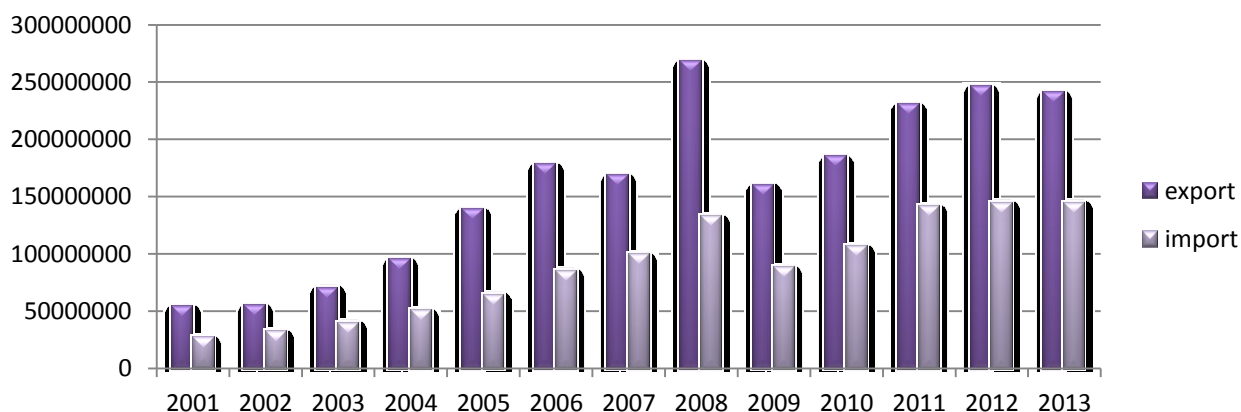
V současné době je nejdiskutovanějším problémem Ukrajinská krize. Na počátku krize byl vyvinut nátlak ze strany Ruska na Ukrajinu, aby nepodepsala asociační dohodu s Evropskou unií. Počátkem března roku 2014 se napětí vystupňovalo a ruské vojenské jednotky obsadily Krym. Ruská vláda veřejně odmítala, že šlo o vojáky ruské armády. Na Krymu došlo k veřejnému referendu o vyhlášení nezávislé Krymské republiky, která by se eventuálně mohla připojit k Ruské federaci. Dne 16. března se konalo referendum a 96,8 %

⁹⁷ Euroskop, 2015.

⁹⁸ Kurzy, 2015.

obyvatel hlasovalo pro připojení se k Rusku. Výsledky referenda však ani Evropská unie, ani Spojené státy neuznaly za platné a vyžadovaly okamžité stažení ruských vojsk z Krymského poloostrova. Důsledkem tohoto konfliktu jsou zavedené sankce ze strany EU a USA a přerušení rozhovorů o nové smlouvě o partnerství a spolupráci.⁹⁹

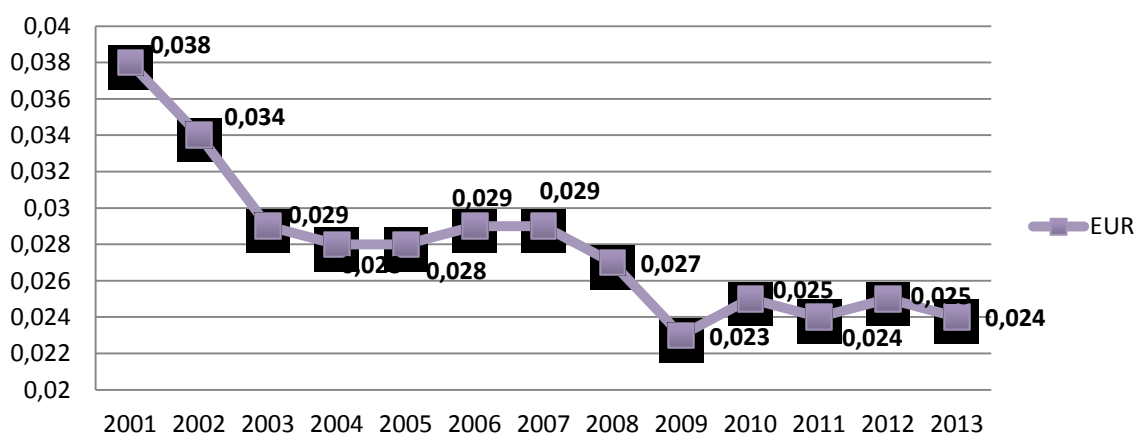
Graf 4.6: Vývoj obchodní bilance mezi Ruskou federací a Evropskou unií (v tisících USD)

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Saldo obchodní bilance Ruska a Evropské unie vycházelo od roku 2001 kladně pro ruskou stranu. Nejvíce Ruská federace vyvezla do zemí Evropské unie v roce 2008, kdy export byl 267,5 miliard USD. Největší podíl na vývozu měla ropa. V roce 2013 byl export vyšší než import o 96,2 miliard USD. Největší část exportu do EU tvořila ropa, zemní plyn, uhlí, barevné kovy, železo a ocel. Na exportu ze zemí Evropské unie na ruské území se nejvíce podílela silniční vozidla, průmyslové stroje, léčivé a farmaceutické výrobky (viz příloha č. 5 a č. 6).

Graf 4.7: Vývoj měnového kurzu RUB/EUR

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

⁹⁹ EurActiv, 2015.

Rubl vůči euru postupně slábnul, kdy největší propad byl v roce 2009. V roce 2013 bylo možné nakoupit 1 rubl za 0,024 eura.

4.5 Ruská federace v rámci mezinárodních organizací

Ruská federace je členem v několika mezinárodních organizacích. První takovou je **Organizace spojených národů (OSN)**, kde ruská federace podporuje nutnou reformu organizace, tak aby bylo podpořeno rozdělování moci ve světě. Rusko je členem Rady bezpečnosti, což je orgán OSN zajišťující světový mír a mezinárodní bezpečnost. Rada bezpečnosti se skládá se stálých a nestálých členů. Rusko patří mezi stálé členy, kteří mají zvláštní pravomoci. Hlavním tématem Ruska v rámci OSN byla jeho obhajoba postupu při situaci na Ukrajině.

Dalším uskupením je **G8**, což je sdružení nejvyspělejších ekonomik světa. Kromě Ruska zde patří ještě Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Spojené království a Spojené státy americké. Ruská federace se k uskupení připojila v roce 1997 na základě velice dobrých vztahů mezi B. Jelcinem a tehdejším americkým prezidentem B. Clintonem. Proti tomuto rozhodnutí však vznikly protesty a američtí senátoři požadovali pozastavení členství, z důvodu nedodržování lidských práv. Od 18. března roku 2014 bylo díky Ukrajinské krizi pozastaveno členství Ruské federace v rámci G8.

Po rozpadu SSSR bylo vytvořeno **Společenství nezávislých států (SNS)**, které sdružuje devět bývalých svazových republik. Mezi členské země patří kromě Ruské federace, Arménie, Ázerbájdžán, Uzbekistán, Tádžikistán, Kazachstán, Bělorusko, Kyrgyzstán a Moldavsko. Toto společenství vzniklo spíše jako spolupráce navazující na bývalý Sovětský svaz a mezi zeměmi funguje zóna volného obchodu.¹⁰⁰

Mnohem významnějším uskupením je nově vzniklá **Euroasijská ekonomická unie (EEU)**. Unie oficiálně vznikla 1. ledna 2015 mezi Ruskem, Kazachstánem, Běloruskem a Arménií. Částečným členem je Kyrgyzstán a mezi kandidátské země patří Tádžikistán a Uzbekistán. Hlavním cílem této unie je vytvoření prostoru s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu. EEU se ve velké míře inspirovala v Evropské unii a má svou komisi, nejvyšší radu, mezivládní radu a také soud. V rámci této unie funguje i společný rozpočet a společná zemědělská politika a ve vzdálené budoucnosti se vyskytuje možnost, že země budou mít i vlastní novou měnu.¹⁰¹

¹⁰⁰ BusinessInfo, 2015.

¹⁰¹ Finmag, 2015.

Ruská federace je také členem **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě** (OBSE), kde se Rusko snaží získat významnou pozici v rámci bezpečnostní politiky. Rusko vidí v OBSE velký potenciál a stojí za názorem, že by organizace měla mít právní závaznost. Při vypuknutí Ukrajinské krize, byla OBSE nejaktivnější mezinárodní organizací v této souvislosti. Dne 5. září 2014 byly v rámci organizace v Minsku podepsány dohody o uzavření příměří na Ukrajině. Předmětem dohod bylo okamžité příměří, stažení těžkých zbraní s cílem vytvořit bezpečnostní zóny, zajištění kontroly dodržování smluv ze strany OBSE, zajištění humanitární pomoci dále například reforma ústavy na Ukrajině. Plnění těchto dohod se v současné době nedaří.¹⁰²

Dne 22. srpna 2012 Ruská federace přistoupila k **Světové obchodní organizaci** (WTO). Tento krok se stal významným zejména pro vzájemný obchod mezi EU a Ruskem, kdy poprvé od tohoto data muselo Rusko respektovat mezinárodní obchodní pravidla a normy. Ihned po vstupu ruská strana snížila svá cla na dovoz, což sice zapříčinilo pokles cen, ale také nastoupila tvrdší konkurence v oblasti některých odvětví.¹⁰³

¹⁰² iDnes, 2015.

¹⁰³ Hlas Ruska, 2015.

5 Závěr

Po rozpadu Svazu sovětských socialistických republik se Ruská federace stala největším nástupnickým státem, který od rozpadu SSSR prošel z hlediska politického, ale i hospodářského velmi komplikovaným vývojem v období vlády Borise Jelcina, kdy přijaté ekonomické reformy nepřinesly tížený efekt a Ruská federace se dostala do silné recese provázené hyperinflací, nízkými příjmy do státního rozpočtu a sníženým exportem zapříčiněným asijskou krizí. Je nutné zmínit, že Boris Jelcin měl nelehkou úlohu a to transformaci země z plánovaného na tržní hospodářství a dále pak změnu fungování moci soudní, zákonodárné a výkonné, která po velkých sporech vyústila ve vytvoření nové ústavy Ruské federace.

Po období vlády prezidenta Borise Jelcina následoval postupný dynamický rozvoj, pod vedením nového prezidenta Vladimíra Putina, jenž dokázal nastartovat velmi skomírající ekonomiku země a provést reformu veřejné správy. Ruku v ruce s rozvojem ekonomiky Ruské federace rostla také obliba Vladimíra Putina a na poli zahraniční politiky i v rámci samotného Ruska se stal silnou osobností, což platí i v současnosti. Je možné konstatovat, že Rusko nemá od doby prvního nástupu Vladimíra Putina do prezidentského úřadu výraznější osobu v zahraniční i domácí politice. Z pohledu faktů, že v Rusku existuje, i přes její velké omezení za vlády Vladimíra Putina, silný vliv ruské oligarchie a s tím spojené vysoké míry korupce a dalších vlivů mající dopad na fungování ruské společnosti, lze konstatovat, že Vladimír Putin je osoba, která dokáže všechny tyto vlivy velmi dobře ovládat ve svůj prospěch a jeho politická konkurence je potlačována a není tak viditelná a schopná výrazněji ohrozit jeho osobu. Ruská federace si za vlády Vladimíra Putina dokázala velmi výrazně zlepšit svojí pozici na trhu a to zejména tím, že strategické suroviny pro vývoz, jako je ropa, plyn, uhlí či diamanty produkují státní firmy a z toho vyplývají vysoké příjmy do státního rozpočtu, které z Ruského trhu vytvářejí velmi zajímavé a lukrativní místo pro firmy nejenom z Evropy, ale také Ameriky či Asie. Vysoké příjmy do státního rozpočtu neměly za důsledek pouze razantní zvýšení lukrativnosti ruského trhu, ale Rusko mohlo po velmi dlouhé době dostát také svým závazkům vůči vlastnímu obyvatelstvu a dochází k pravidelnému vyplácení důchodů či sociálních dávek. Důležitým faktorem v upevňování politické moci Vladimíra Putina bylo získání médií pod státem řízené společnosti.

Žádné razantní změny ve vývoji země nenastaly za vlády prezidenta Dmitrije Medveděva, jenž nastoupil na prezidentského úřadu po Putinovi. Je všeobecně známo, že Medveděv byl Putinovým spojencem. Vladimírovi Putinovi byla nabídnuta místo na čele

kandidátní listiny za Jednotné Rusko. Ten kandidaturu přijal a následně volby vyhrál a stal se premiérem.

Došlo tak k rozdělení pravomocí mezi Medveděvem, který se plně soustředil především na zahraniční politiku, a domácí politika zůstala v rukou Vladimíra Putina. Medveděv si kladl za cíl zejména boj proti korupci a rozvoj občanských a ekonomických svobod. Dále pak se zaměřil na inovace v rámci technologií a farmaceutického průmyslu. Důležitým bodem ve funkci prezidenta Medveděva bylo podepsání smlouvy START s prezidentem Obamou, která řešila snížení počtu nukleárních zbraní jak na straně USA, tak na straně Ruské federace.

V roce 2012 se stává opětovně ruským prezidentem Vladimír Putin a premiérem Dmitrij Medveděv. Dochází tedy k pouhé výměně na čelních pozicích v Rusku.

Rusko se svým nerostným bohatstvím a snahou o rozvoj moderních technologií, farmaceutického a jaderného průmyslu bude i nadále hrát důležitou anebo jednu z nejdůležitějších rolí na poli světového hospodářství. Dnešní Rusko se musí důsledně soustředit na asijský trh a spolupráci v rámci BRICS, jelikož nynější politická situace vytváří z Evropského trhu, který je pro Rusko největším odbytištěm, nestabilního partnera. Rusko musí i nadále rozvíjet své hospodářství, které nebude závislé pouze na příjmu ze zemního plynu, ropy a dalších nerostných surovin, jelikož současný trh a politická situace i v souvislosti s krizí na Ukrajině, ukázala, že ceny těchto komodit mohou velmi rychle měnit svojí hodnotu a tudíž i zásadně ovlivňovat příjmy do státního rozpočtu. V rámci zahraniční politiky bude Rusko usilovat i nadále o ochranu svých hranic z hlediska prostupování zemí NATO a Evropské unie a bude pokračovat v hledání strategických partnerů v Asii a v zemích mimo Evropskou unii, i přesto, že země Evropské unie představují pro ruský export strategického partnera.

Seznam použité literatury

Knihy

1. BALABÁN Miloš a Antonín RAŠEK a kol. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2010, 133 s. ISBN 978-80-246-1721-3.
2. CABADA Ladislav a kol. *Komparace politických systémů: Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2008, 432 s. ISBN 978-80-245-1388-1.
3. ILIČEVA, L., V. KOMAROVSKIJ a V. PROROK a kol. *Rusko ve 21. Století. Politika, ekonomika, kultura*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 515 s. ISBN 978-80-7380-436-7.
4. JONÁŠ, Jiří. *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2000. 238 s. ISBN 80-7261-016-3.
5. LEICHTOVÁ, Magda. *Pod maskou medvěda: Neporozumění ve vztazích Ruska a Západu, po skončení studené války*. Brno: Václav Klemm, 2010. 248 s. ISBN 978-80-904083-4-0
6. LEICHTOVÁ, Magda. *Současné Rusko*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2013. 92 s. ISBN 978-80-261-0047-8.
7. MYANT, Martin a Jan DRAHOKOUPIL. *Tranzitivní ekonomiky: Politická ekonomie Ruska, východní Evropy a střední Asie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2013. 577 s. ISBN 978-80-200-2268-4.
8. SIRŮČEK, Pavel. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie: (vývoj - současnost - výhledy)*. Vyd. 1. Slaný: Melandrium, 2007, 511 s. ISBN 978-80-86175-53-9.

Internetové zdroje

9. *Britské listy* [online]. Putin: „Rozhodl jsem se, že vláda odstupuje“. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/17117.html>.
10. *BusinessInfo* [online]. Rusko: ekonomická charakteristika země. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19086.html>.
11. *Cs.Wikipedia* [online]. Nová dohoda START. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%A1_dohoda_START.
12. *Český rozhlas* [online]. Mezinárodní ratingové agentury snížily hodnocení Ruska. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z:

- http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevroe/_zprava/mezinarodni-ratingove-agentury-snizily-hodnoceni-ruska--1444826.
13. *Česká televize* [online]. Rosněř s Jukosem vyhlásily mír. Odškodné ale platí. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/306644-rosneft-s-jukosem-vyhlasily-mir-odskodne-ale-plati/>.
 14. *Česká televize* [online]. Překvapivý krok ruské centrální banky oslabil rubl. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/300088-prekvapivy-krok-ruske-centralni-banky-oslabil-rubl/>.
 15. *Česká televize* [online]. Rusko a Venezuela našly společné zalíbení v jaderné energetice. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/104620-rusko-a-venezuela-nasly-spolecne-zalibeni-v-jaderne-energetice/>.
 16. *Dumfinanci: Informace pro vaši peněženku* [online]. Významné finanční krize 90. let - Rusko [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/267-vyznamne-financni-krize-90-let-rusko/>.
 17. *En.Wikipedia* [online]. Medvedev modernisation programme. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Medvedev_modernisation_programme.
 18. *EurActiv* [online]. Vztahy Evropské unie a Ruska. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/vztahy-evropske-unie-a-ruska-000047>.
 19. *Euroskop* [online]. Dvě kola rusko-ukrajinské plynové krize 2009. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/11211/clanek/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynove-krize-2009/>.
 20. *Euroskop* [online]. Summit EU-Rusko v Nice: analýza vztahů EU a Ruska. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a>.
 21. *Finance.idnes* [online]. Krize v Rusku. Chtělo být zachráncem, ale stalo se také obětí. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/krize-v-rusku-chtelo-byt-zachrancem-ale-stalo-se-take-obeti-paq-/uver.aspx?c=A081124_205116_inv_hla.
 22. *Finmag* [online]. Euroasijská ekonomická unie: Partner, nebo konkurence? [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/296469-euroasijska-ekonomicka-unie-partner-nebo-konkurence>.

23. *Hlas Ruska* [online]. Vstup Rusko do WTO: výhody a perspektivy. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://cz.sputniknews.com/czech.ruvr.ru/2012_12_31/Vstup-Ruska-do-WTO-vyhody-a-perspektivy/.
24. *iDnes* [online]. Ani po roce není jasno. Vládné Rusku Medveděv, nebo Putin? [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ani-po-roce-neni-jasno-vladne-rusku-medvedev-nebo-putin-pgi-/zahranicni.aspx?c=A090507_064905_zahranicni_stf.
25. *iDnes.cz* [online]. Konec, projekt je uzavřen. Rusko stoplo plynovod South Stream. cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/south-stream-konci-kvuli-blokaci-bulharska-fkg-/eko-zahranicni.aspx?c=A141201_225401_eko-zahranicni_neh.
26. *iDnes* [online]. Text nové minské dohody o příměří na Ukrajině. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dokument-text-dohody-z-minsku-ukrajina-rusko-obse-donbas-pz4-/zahranicni.aspx?c=A150212_151911_zahranicni_vez.
27. *IndexMundi* [online]. Economy – Russia. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.indexmundi.com/russia/#Economy>.
28. *I-RU.cz* [online]. Rusko a současná finanční krize. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/1-/114000000000-ruska-federace/114001000000-centralni-fo/0-/106-neuvedeno/20454-rusko-a-soucasna-financni-krize/>.
29. *Kurzy* [online]. Evropská závislost na ruské ropě v kostce. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/366724-evropska-zavislost-na-ruske-rope-v-kostce-12-zemi-bere-vice-jak-50-plynu-z-ruska/>.
30. *Literární noviny* [online]. Čína a Rusko mění globální rovnováhu moci. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.literarky.cz/tema/87-tema-na-tento-tyden/18770-ina-a-rusko-mni-globalni-rovnovahu-moci>.
31. *Ministerstvo ekonomického rozvoje RF* [online]. Výsledky socioekonomického rozvoje RF v roce 2014. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://economy.gov.ru/wps/wcm/connect/97fcd9bd-03b8-4c66-a02f-117d69e48429/%D0%98%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%B8_2014.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=97fcd9bd-03b8-4c66-a02f-117d69e48429.
32. *Novinky.cz* [online]. Vztahy USA – Rusko jdou ke dnu. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/364779-vztahy-usa-rusko-jdou-ke-dnu.html>.
33. *Osobnosti.cz* [online]. Finančníci, Michail Chodorkovskij. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://www.financnici.cz/michail-chodorkovskij>.

34. *OutsiderMedia* [online]. Putin znovu prezidentem: Co to bude znamenat pro Rusko? [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://outsidermedia.cz/Putin-znovu-prezidentem-Co-to-bude-znamenat-pro-Rusko/>.
35. *Revue politika* [online]. Podivná ruská zahraniční politika. [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1875/podivna-ruska-zahranicni-politika>.
36. *Russia Votes* [online]. Results of Previous Elections to the Russian State Duma. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: http://www.russiavotes.org/duma/duma_elections_93-03.php.
37. *Specialista.info* [online]. Ruská FSB. [cit. 2015-04-08]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cisloclanku=2005091104>.
38. *Unctad.stat* [online]. Data center. [cit. 2015-05-05]. Dostupné z: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en.

Seznam zkratk

CES	Společný hospodářský prostor
EEU	Euroasijská ekonomická unie
EU	Evropská unie
FSB	Federální služba bezpečnosti
FSK	Federální služba kontrarozvědky
HDP	Hrubý domácí produkt
KGB	Výbor státní bezpečnosti
KSRF	Komunistická strana Ruské federace
LDPR	Liberálně-demokratická strana Ruska
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	North Atlantic Treaty Organization Severoatlantická aliance
NDR	Deutsche Demokratische Republik Německá demokratická republika
NTV	National Television
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
PCA	Partnership and Co-operation Agreement Dohoda o strategickém partnerství
RATS	Regionální antiteroristické struktury
RF	Ruská federace
RSFSR	Ruská sovětská federativní socialistická republika
SNS	Společenství nezávislých států
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ŠOS	Šanghajská organizace spolupráce
USA	United States of America Spojené státy americké
USD	United States dollar Americký dolar
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb, – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB – TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB – TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. května 2015

.....
Kateřina Kurková

Seznam příloh

Příloha č. 1: Trasy ruských plynovodů

Příloha č. 2: Export Ruské federace do USA (v tisících USD)

Příloha č. 3: Import do Ruské federace z USA (v tisících USD)

Příloha č. 4: Export Ruské federace do Číny (v tisících USD)

Příloha č. 5: Import do ruské federace z Číny (v tisících USD)

Příloha č. 6: Export Ruské federace do Evropské unie (v tisících USD)

Příloha č. 7: Import do Ruské federace z Evropské unie (v tisících USD)

Příloha č. 1: Trasy ruských plynovodů

Zdroj: iDnes.cz, 2015.

Příloha č. 2: Export Ruské federace do USA (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	16457	12189	18791	22813	24973	27619	34675	31873	27586	37379	26928	26324	31423
Nápoje a tabák	16474	13509	8820	5411	7240	10578	18658	12945	15026	21193	17311	18924	20826
Surové materiály s výjimkou paliv	41965	68283	83524	105403	105758	98121	65313	80444	68206	191014	167391	150696	178674
Minerální paliva a maziva	105457	680840	734188	1669598	1331204	1949904	2297764	5266984	3903404	5988736	9394966	6052278	4134535
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	60	97	148	198	200	512	800	984	499	398	575	339	1227
Chemikálie a příbuzné výrobky	354400	252677	301334	425993	489511	610745	567594	1815557	482887	749320	1168266	1053971	1004407
Výrobky zpracovatelského průmyslu	2008199	1740190	1644540	2985543	2889883	4158875	3792093	4102362	2794376	3140916	3231050	3721982	3553716
Stroje a dopravní prostředky	160677	108747	110662	109253	129783	169467	213236	161679	147387	200263	264553	349329	360476
Smišené produkty	193866	145825	125621	121466	115437	122075	79881	89872	76629	81498	112573	382194	378842
Komodity a předměty obchodu (např. zlato)	1301250	997637	1246596	1180277	1272089	1703622	241789	2190090	1770429	1522304	1242719	1266287	1512930
Celkem	4198805	4019994	4274224	6625955	6366077	8851517	7311805	13752790	9286431	11933020	15626335	13022324	11177056

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Příloha č. 3: Import do Ruské federace z USA (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	929629	632482	615392	723518	913155	909049	1148271	1761282	1494354	1200066	1328371	1677110	1089775
Nápoje a tabák	141126	110769	62034	108156	95870	74152	85141	109106	79428	81808	98026	117013	161289
Surové materiály s výjimkou paliv	29143	26484	43632	68824	115219	113472	124517	251773	198970	224740	220524	275844	464577
Minerální paliva a maziva	15253	10535	9894	11782	13709	26658	56241	108305	38996	95733	155400	109373	74077
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	18827	7968	6165	5164	5863	2458	947	2739	2783	1166	1075	1231	1037
Chemikálie a příbuzné výrobky	448880	470450	364993	292207	438948	576080	674668	957518	808284	1260108	1489936	1520223	1540056
Výrobky zpracovatelského průmyslu	131124	135669	147650	161406	223918	268663	291092	477766	363486	438321	544431	537896	606033
Stroje a dopravní prostředky	1103152	1287929	1397873	1536714	2285652	3060039	4267601	5841645	2882587	3444278	4960166	6132148	6543784
Směšené produkty	362813	271121	268243	308625	380242	494149	660459	833027	524473	690957	905048	982358	1073639
Komodity a předměty obchodu (např. zlato)	18310	13927	13327	11486	14456	247439	162701	151311	539055	250830	619665	1233347	1612529
Celkem	3198256	2967342	2929204	3227881	4487033	5772159	7471638	10494470	6932415	7688007	10322641	12586542	13166795

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Příloha č. 4: Export Ruské federace do Číny (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	96547	74519	104564	110812	147592	208118	196739	131 072	714754	944424	958627	991491	1074439
Nápoje a tabák	98	872	258	329	426	478	1720	2200	1440	1743	2022	2683	20371
Surové materiály s výjimkou paliv	917922	122868	1273112	1599450	2333190	2606490	3955861	4358558	3394748	4140591	6335403	5225988	4978232
Minerální paliva a maziva	463965	795238	1636136	2989911	4390638	6602652	6619244	11066181	7516615	10271485	22736941	24896617	25177824
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	14	-	14	-	1	0	-	2	13	17	330	2576	7225
Chemikálie a příbuzné výrobky	870601	954241	885358	1151005	1558534	1695953	2169110	2617839	1710842	2123591	2630788	2693655	1897048
Výrobky zpracovatelského průmyslu	838564	1186583	1735715	1632780	1776865	1638846	945552	1233522	1612030	794350	664916	510041	567978
Stroje a dopravní prostředky	556945	944311	1115127	746963	879252	962566	949993	830115	993500	999729	784039	1121485	1457440
Smíšené produkty	197940	148259	191347	144763	129960	96717	138800	74815	72659	104315	86918	75777	106361
Komodity a předměty obchodu (např. zlato)	1653417	1515056	1315969	1729047	1831286	1945225	189622	833031	652398	402798	492378	246516	338502
Celkem	5596013	6836947	8257599	10105069	13047745	15757053	15166641	21147334	16669000	19783043	34692362	35766830	35625420

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Příloha č. 5: Import do ruské federace z Číny (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	182146	387908	467110	461442	604511	813207	978044	1190831	1140186	1433933	1877488	1731311	1830556
Nápoje a tabák	26260	30282	24782	17686	15445	16437	16935	21116	26980	32082	44467	37025	31731
Surové materiály s výjimkou paliv	50353	57813	85257	86310	102108	94308	97048	143568	95495	159923	271999	225133	186616
Minerální paliva a maziva	57727	43277	60917	64495	118935	138653	169760	244450	92100	220254	345794	268429	244813
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	86	655	1793	4810	539	502	600	1959	1964	2716	5992	5327	3648
Chemikálie a příbuzné výrobky	105592	128418	172075	267282	469057	762457	1088910	1577168	1166616	1756216	2395257	2427121	2605480
Výrobky zpracovatelského průmyslu	285849	362386	660646	1028600	1625748	2595113	3868775	5953214	3506639	6026618	8290864	8617619	9024137
Stroje a dopravní prostředky	295369	628692	1053217	1570084	2801362	5207106	8409713	12597022	7312428	13472494	18918706	20334045	19906459
Směšené produkty	1523017	1883293	3016590	4353204	6017011	6216809	10073631	10354483	7011842	11189409	13315238	13662305	16832309
Komodity a předměty obchodu (např. zlato)	55	188	1955	15930	3092	7114	12147	22743	22015	35837	12930	882	638
Celkem	2526456	3522911	5544342	7869844	11757809	15851705	24712562	32106554	20376265	34329482	45478734	47309197	50666387

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Příloha č. 6: Export Ruské federace do Evropské unie (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	266998	504200	459275	343900	382236	512992	772119	576754	448237	528560	1084278	1445628	1388913
Nápoje a tabák	28662	44935	67621	36452	47835	59447	78453	108435	96411	92653	92983	90652	109236
Surové materiály s výjimkou paliv	1796353	1972962	2619379	3661771	4453776	4715799	5266496	5927501	2750236	4292975	5409900	4930873	4727120
Minerální paliva a maziva	24941006	28405395	37133042	55401760	87809725	111024315	123918621	170558267	106826108	147612773	188841875	197692644	197295940
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	4381	13828	11037	33137	87068	180329	180321	408586	301422	267703	364581	549506	562675
Chemikálie a příbuzné výrobky	1895499	1685017	2323743	3345060	3790550	4148932	4549705	6397914	3039098	4963284	6577452	6812127	7093636
Výrobky zpracovatelského průmyslu	7611542	7333699	7796356	11225434	13386765	18539620	23254220	23160492	14059467	19890955	23543111	25480550	23401218
Stroje a dopravní prostředky	1926908	1451295	2072772	1960684	2027144	2286663	2440349	3155889	2408138	2736003	2413817	3182039	4072763
Směšené produkty	584031	454359	410152	438994	516718	504333	689285	819477	510754	611018	626177	911697	797948
Komodity a předměty obchodu	15328263	13345130	17422845	18469243	26647155	35843876	7582379	56349580	29341851	3673557	1586248	4603424	1787767
Celkem	54383644	55210819	70316222	94916434	139148971	177816306	168731948	267462896	159781722	184669480	230540422	245699139	241237216

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

Příloha č. 7: Import do Ruské federace z Evropské unie (v tisících USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Potraviny a živá zvířata	2779450	3359818	3789523	4147641	4789091	6331528	6650034	8415264	7377434	9357005	11035392	11446697	11229936
Nápoje a tabák	392749	481338	632905	707267	896305	1121876	1330636	1554332	1103674	1425136	1889881	1923681	2054918
Surové materiály s výjimkou paliv	460400	493369	561662	654512	724457	1051172	1114848	1468282	1174360	1420074	2041870	2092265	2155850
Minerální paliva a maziva	147175	194953	237295	290638	367624	484619	576621	772021	767601	878701	1386545	1525660	1248789
Živočišné a rostlinné oleje, tuky	289371	324284	261066	332625	333479	357935	372143	636808	499361	567846	783492	745786	644515
Chemikálie a příbuzné výrobky	4169370	4718566	5987236	7551621	10228011	13759106	14527215	18536443	15954067	20182523	24313202	23819358	25390283
Výrobky zpracovatelského průmyslu	3656836	4446169	5341426	6787814	8347829	10989787	12286675	15304192	10185781	12693384	15875798	15312700	15589646
Stroje a dopravní prostředky	10641175	13379221	17125736	22914825	29431564	39245348	48004779	67025320	36948600	46248820	66605802	70489080	67414647
Směšené produkty	3752862	4418131	5319006	6462356	7930096	10378141	12351013	15988199	10806695	12019941	15760623	16173236	17078176
Komodity a předměty obchodu (např. zlato)	587206	647612	925475	1098241	1181868	1724377	2149147	3176042	3375322	2086542	1968517	2369237	2161227
Celkem	26876596	32463461	40181331	50947530	64230323	85443890	99363111	132876903	88192896	106879973	141661123	144897701	144967987

Zdroj: Unctad.stat, 2015; vlastní zpracování

